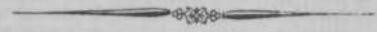

10. D. N. 4

1847

DE

MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Veel berichtiging kan men krijgen van degeenen daar oordeel en ervarenheid by is.

P. C. Hoort.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

ZESTIENDE DEEL.

OCTOBER 1847. — N°. 4.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1847.

*De ondergetekende verklaart
dat het Tijdschrift ter hant
drukking is gedrukt en door
hem wordt uitgegeven
Breda, 29 Nov. 1847.
Broese & Comp.*

DE
MILITAIR SPEKTATOR.

TUUSCHRIJFT

VOOR HET

HEERENLANDSCHAP NEDERLAND.

De afgeleverde stukken worden niet teruggegeven.

HOOFD-REDACIE

J. C. van Nijmegen.

VESTING DEEL.

OCTOBER 1847. - N. 4.

BRONNEN
BROSSE & COMP.

1847

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

XX.

INHOUD.

Poging van eenige Nederlandsche letterkundigen om de titulatuur uit de brieven te bannen. — Een brief van eenen voorstander. — Iets over de verzwakte veldlading van het veldgeschut. — Mededeeling hoe men daarover in Pruisen gedacht heeft; idem wat daaromtrent in Oostenrijk bestaat. — Aanstaande beslissing van het proces over het licht veldmaterieel; doelmatige wijze om dat vraagstuk te beslissen. — Nog iets over de hoogschutterij in Nederland; de bureu beginnen er satyren op te maken, de dichters ze te bezingen. — Proeven te Bapaume — ook met schietkatoen. — Sterfte onder de militaire illustratiën in het fransche keizerrijk.

Even als gij, juich ik de pogingen toe van het Nederlandsche Instituut, om onze taal van ingeslovene vreemde woorden en uitdrukkingen, die door langdurig gebruik een soort van burgerregt verkregen hebben, te zuiveren. Niet minder ijverig schaar ik mij in de gelederen dergenen, welke de lastige gewoonte der Nederlandsche titulatuur uit de brieven willen bannen, voor 't minst uit het lijf der brieven, hoewel de ondervinding mij geleerd heeft, dat wij Nederlanders, moeijelijk van die kwaal zullen te genezen zijn. Indien de regering slechts wilde voorgaan, zou men spoedig de kwaal meester worden, doch daar hapert het welligt aan. Zij, welke dien weg op willen, bezigen, mijns inziens, daartoe niet de beste middelen, en om u daarvan een voorbeeld aan te halen, laat ik hieronder eenige regelen volgen, welke over dat onderwerp handelen, en mij voor weinige jaren gezonden werden.

Hoogedelgestreng Heer!

« Schoorvoetende neem ik de vrijheid UHoogedelgestrenges « oplettendheid in te roepen op een onderwerp, dat UHoog- « edelgestreng niet onbekend zal wezen. UHoogedelgestreng « zult immers reeds hebben opgemerkt, dat het Nederl. « Instituut en de Maatschappij van Nederlandsche letter- « kunde, zich hebben voorgesteld, om al de lastige titels « uit onzen brievenstijl te vermijden, als onnoodig, en ont- « sierend. UHoogedelgestreng zult, daaraan valt niet te twij- « felen, UHoogedelgestrenges pogingen met die onzer Ne-

« derlandsche letterkundigen willen vereenigen, dewijl ook « UHoogedelgestreng dat lastig gebruik zult afkeuren; de- « wijl het mij reeds in 't oog gevallen is, dat UHoogedel- « gestreng, in UHoogedelgestrenges brieven, getiteld: Licht « en schaduw, hier en daar vermeden hebt van die titela- « tuur gebruik te maken, enz.»

Ge zult mij toestemmen, mijn vriend, dat, al ware men een voorstander van zekere vormen en titels voor den brievenstijl, een dergelijk staaltje voldoende zou wezen, om in te zien, dat wij zotte gewoonten hebben, en onze Duitsche bureu vrij nabij streven in belagchelijke vormen. Hoezeer ik uit het vervolg en slot van den hier gedeeltelijk medegeedeelden brief, moest opmaken, dat het den schrijver ernst geweest was, en dat hij eenvoudig weg de platgetreden baan afliep, zou men er echter, aan den anderen kant, uit hebben kunnen opmaken, dat de schrijver een staaltje van onzen belagchelijken brievenstijl had willen leveren.

Hoe het zij, ik heb de beste wenschen voor hen, die wel willen werken om dat doel te bereiken, en zal gaarne het mijne doen, om alle Weledelgestreng, Hoogedelgestreng, Welgeboren, Hoogwelgeboren en Hooggeboren, met militaire eerbewijzen, ten grave te bestellen.

De met titels doorspekte brief herinnerde mij aan de brieven van Licht en Schaduw, in vroegere jaargangen opgenomen, en daarmede aan eenige korte notitiën over de Pruisische artillerie, in de tweede serie dier brieven medegeedeeld. De leerzame pennestrijd, welke in den Nieuwen Spectator voor en tegen het nieuw geprojecteerde licht veldmaterieel gevoerd is, gaf mede tot die herinnering aanleiding, voornamelijk op het punt van de verzwakte lading, waartegen de voorstanders van het oude materieel voornamelijk in de bres gesprongen zijn. Ofschoon nu de redactie van dat tijdschrift, vele juiste denkbeelden omtrent het nieuwe ligte veldmaterieel heeft ontwikkeld, merkte men echter op, dat zij niet volledig met dat materieel bekend was, waardoor hare bewijsgronden hier en daar den noodigen klem misten. Het was mij ook in 't oog gevallen, dat zij op het punt der

verzwakte lading niet meer voorbeelden aangehaald heeft, waardoor zij diegenen, die in het verzwakken der lading, met al de gevolgen van dien, een kapitaal gebrek zagen, had kunnen overtuigen, dat wij, behalve de Oostenrijkers en Engelschen, nog andere voorgangers in dat opzigt gehad hebben.

Ofschoon ik nu nog geene roeping gevoel, om het ligt veldmaterieel tot onderwerp eener bijzondere beschouwing te nemen, aangezien deze kwestie thans op eene groote schaal ter beslissing is gesteld, scheen het mij echter doelmatig toe, hier in het geheugen te roepen, wat er in de hiervoren bedoelde serie van brieven, over het verligten der lading, met korte woorden gezegd is.

Ik wil de beknopte notitie, daar ter plaatse vermeld, hier aanvullen, met hetgeen in het officieel verslag, dat door mij in 1842, nopens mijn bezoek aan den Rijn ingezonden is, over dat punt is gezegd. Daarin komt voor:

a. *Over de Ladingen.*

Reeds voor eenige jaren had men bij de Pruisische artillerie de vraag in overweging genomen, of de ladingen bij het veldgeschut niet goedschiks konden verminderd worden; waaromtrent dan ook spoedig proefnemingen werden bevolen. Na verschillende proeven was er bepaald geworden, dat de ladingen voor het kanon van 12 en 6 $\mathfrak{E}$ zeer goed met een half pruisisch pond konden verminderd worden.

Bij de praktische oefeningen van de jaren 1839, 1840 en 1841, had men met deze verminderde lading (de $\frac{1}{2}$ van den kogel van 6 $\mathfrak{E}$) voordeeliger uitkomsten dan met de $\frac{1}{3}$ kogelzware lading verkregen. Uit de geheele reeks van proeven ontdekte ik, dat voor alle afstanden het minimum van dat grooter getal treffers $\frac{2}{100}$ was.

Ook bij het blikkendoos (kartets)-schot, was het grooter getal treffers met de verminderde lading vrij opmerkelijk.

Bij eene genomen proef omtrent de bestreke ruimte, had men bevonden, dat zij met de verminderde lading, zowel bij de eerste als volgende bogen, aanmerkelijk was toegenomen.

De gewone opzetten of elevatiën voor de verschillende afstanden waren behouden, in weerwil van de verminderde lading. Uit de resultaten, die ik slechts een oogenblik konde inzien, kon ik niet bespeuren, of men bij het aantekenen der treffers, het treffen in den eersten of tweeden boog in rekening gebragt had; zoo verre ik dit heb kunnen nagaan, is het mij gebleken, dat men tusschen het treffen in den eersten of tweeden boog geen verschil gemaakt had, te meer daar het mij uit ons onderling mondgesprek duidelijk was geworden, dat de Pruisische artillerie-officieren — en wel

te regt — veel voordeel gezien hadden in het toenemen der bestreke ruimte bij de vermindering der lading.

Het geheimhouden van al dergelijke zaken, is den Pruisischen officier te streng aanbevolen, om den vreemden officier meer dan een oogopslag te veroorloven in de rapporten hunner schietoefeningen. Het was mij dan ook niet mogelijk eenige notitiën te nemen, en kon ik, omtrent het gemiddeld getal treffers, uit de rapporten van 1841, in die vlugtige oogenblikken, niet meer dan voor vier afstanden de gemiddelde resultaten (met de verminderde lading) in het geheugen opnemen. Zij waren:

Voor den	6 $\mathfrak{E}$ ^{er}	op	900	passen	$\frac{40}{100}$	treffers.
»	»	»	1300	»	$\frac{25}{100}$	»
»	»	12 $\mathfrak{E}$ ^{er}	»	1000	»	$\frac{40}{100}$
»	»	»	»	1400	»	$\frac{20}{100}$

Intusschen dient hierbij te worden aangemerkt, dat die treffers zijn verkregen in eene schijf van 40 passen lengte en 6 voeten hoogte.

Met denzelfden oogopslag ontwaarde ik, dat men met den houwtiser van 7 $\mathfrak{E}$ (een gemiddeld geschutsoort tusschen den langen en korten houwtiser) in dezelfde schijf; in het rolschot, op 1400 passen, $\frac{42}{100}$ treffers had verkregen.

Gij zult met mij inzien, dat deze notitiën even veel, en welligt nog meer voor de verminderende lading pleiten, dan de proeven der Hessische artillerie. Vele Pruisische artillerie-officieren waren, ten gevolge der verminderde lading, ook voor de verligting van het veldkanon à 6 en 12 $\mathfrak{E}$, terwijl eenigen meenden, dat de lading voor den laatstgenoemden vuurmond, gerust op $\frac{1}{2}$ der lading konde gebragt worden. Men heeft echter, ten opzichte van dat geschut, niet verder willen gaan dan de Oostenrijkers, die evenwel, wat de lading der 6 $\mathfrak{E}$ ^{ers} betreft, reeds een reeks van jaren de voorgangers van eene verminderde lading waren. De Oostenrijkers hebben trouwens al hunne oorlogen, in het laatst der vorige en in deze eeuw, met 6 $\mathfrak{E}$ ^{*} veldkanonnen gemaakt, die slechts ongeveer 5 P. zwaarder zijn dan onze ligte 6 $\mathfrak{E}$ ^{er}, terwijl de er bij behoorende affuut, evenzoo slechts een 20tal ponden zwaarder dan de onze is.

De tegenwerpingen, met eenigen grond tegen den terugloop van ons ligt veldgeschut gemaakt, hadden door de Redactie van den *N. S.* door den terugloop van het Oostenrijksche veldkanon kunnen bestreden worden, die gemiddeld $\frac{8}{100}$ Oostenrijksche voeten bedraagt, dat niet veel van den gemiddelden terugloop van onzen ligten 6 $\mathfrak{E}$ ^{er} (zijnde 2,97 el) verschilt; terwijl het schijnt dat de Oosten-

rijkers daarin geen groot bezwaar in den oorlog hebben gevonden.

Zoo even sprak ik over de aanstaande beslissing van het ligte veldmaterieel-proces, hetgeen u reeds door geruchten bekend zal zijn, terwijl aan al de artillerie-officieren twee belangrijke documenten over dat onderwerp verstrekt zijn, namelijk: *een vergelijkend overzicht der schoten en worpen met zwaar en ligte veldgeschut gedaan in de jaren 1841—1846*, en *een Programma voor de werkzaamheden der commissie van onderzoek van, en toelichtingen omtrent het ontworpen ligte veldmaterieel*.

Het zal u gemakkelijk vallen het laatste document eens in te zien; gij zult er uit opmerken, dat hier meer geleverd is, dan de beloften des ministers, bij de verdediging der begrooting van 1848 en 1849, deden vermoeden.

In de eerste plaats zult gij, uit het programma en uit de reeks van vragen welke daarin worden gesteld, ontwaren, dat er meer dan over onderdeelen van dat materieel sprake is, en dat men eer zoude kunnen zeggen, dat de regering het oordeel over het geheele stelsel ingeroepen heeft.

Ten anderen zal het uwe opmerkzaamheid niet ontsnappen, dat de leden der hoofd-commissie niet slechts geroepen worden, om hunne individuele inzichten voor te dragen, maar dat zij, om zoo te zeggen, de vertegenwoordigers zijn der algemeene of individuele gevoelens van al de officieren, welke slechts in eenige betrekking tot het ligte veldmaterieel gestaan hebben; en deze zijn, mijns inziens, de eenige bevoegde beoordeelaars; aangezien het aan de artillerie-officieren, die niet of slechts weinig en oppervlakkig van dat materieel gezien hebben, hoe kundig zij ook in het vak mogen zijn, moeilijk, zoo niet ondoenlijk zoude wezen, in deze iets te beslissen.

De proces-verbalen der gehouden vergaderingen van al de officieren, bij het nieuwe ligte veldmaterieel gebezigd, zullen belangrijke documenten voor de hoofdcommissie uitmaken, welke een algemeen verslag zal moeten uitbrengen. 't Is alsof het reglement van orde voor de Tweede Kamer gevolgd is, en ik kan u verzekeren, dat bij de officieren der veld- en rijdende artillerie slechts ééne stem opgaat, namelijk, die van lof, over de wijze waarop deze gewigtige zaak alsnu tot eene beslissing gebragt wordt.

De tegenstanders van het zware veldmaterieel zijn, mijns inziens, onbillijk geweest in het erkennen van alles wat daarmede is voorgevallen. Zoo o. a. hebben zij niet gewaagd van de driemaandelijksche rapporten, welke nu reeds een drietal jaren geleden, zijn ingegeven door de kapiteins welke

het bevel over ligte geschut gevoerd hebben; evenmin is er sprake geweest van het algemeen verslag hunner bevinding, waarop de hoofdofficieren hunne zienswijze moesten te kennen geven. Met stilzwijgen zijn zij de wijzigingen en veranderingen voorbijgegaan, welke, ten gevolge der ingebragte bezwaren, bij het nieuw ligte geschut zijn ingevoerd. Dat er nog bezwaren bestaan, is niet te loochenen, doch ook daarin zal welligt voorzien en door nadere proeven onderzocht worden. Geschiedt dit, dan zal men kunnen beweren, dat de invoering van ons nieuw ligte veldgeschut veel rationneler geschied is, dan de invoering van het stelsel van GRIBEAUVAL, het fransche stelsel van het jaar XI, het nieuwe fransche stelsel, dat van den Beijerschen generaal VON ZOLLER, en het nieuwe Pruisische stelsel, waarover slechts speciale commissiën, *a priori* oordeelden, terwijl hier, na zes jaren algemeene beproeving, de beslissing nu eens ernstig zal besproken worden.

Het zoo evengenoemde Programma, en de *Toelichtingen* daarbij gevoegd — twee stukken die wel mogten publiek gemaakt worden — zullen tevens aan hen, welke deze kwestie alleen uit het geld-oogpunt beschouwd hebben, doen zien, dat de invoering van een wenschelijk ligter veldmaterieel niet zoo strijdt met de economische belangen als zij voorgesteld hebben, en dat er veel bij het zware veldmaterieel bestaat, hetwelk dadelijk van toepassing bij het ligte is, of met weinig kosten er voor van toepassing kan gemaakt worden, en wel juist zulke voorwerpen, die het minste geleden hebben, en het beste zijn kunnen bewaard worden.

Om niet al te materieel te worden, zal ik van dit onderwerp afstappen, te meer daar ik later er nog wel eens op zal moeten terugkomen.

Gij klaagt nu en dan, dat er zoo weinig nieuwe uitstekende mannen, in staatkunde, wetenschappen, kunsten, of in eenig vak van kennis en wetenschap bij ons optreden, zoodat bij dezen stilstand, de verliezen van de weinigen waarop wij nog kunnen bogen, te smartelijker zullen gevoeld worden, aangezien er geene jongeren zijn om ze te vergoeden.

Gij doet onregt, waarde vriend, of gij leest geene couranten. Immers, wierpt gij slechts nu en dan een vlugtig oog in onze dagbladen, dan zoudet gij geen nummer gemelijk behoeven weg te leggen, omdat er zelden uitgegeven worden, waarin niet de naam van een of ander groot man, van de eene of andere illustratie..... in de handboogschutterij, den volke wordt aangekondigd.

Mijn lever heeft duchtig te lijden gehad in de laatste

drie maanden; en de dagbladen hebben bijna een mirakel aan mij verrigt, om mij voor dat bedrijf te stemmen. Bij dusdanigen voortgang zou ik mij weldra als een aterling of verworping in onze Nederlandsche maatschappij moeten beschouwen, zoo ik geen lid werd van de eene of andere boogschutterij. Misschien heb ik mij echter reeds al te veel bezondigd, om nog toegelaten worden tot de edele corporatie, het eenig ligchaam dat zich verheugen mag in de toejuicing van de dagbladen van alle kleur, zelfs van die bladen, welke niet mild in lof zijn.

Een enkele maal heb ik mij toch eens over het gejubel over de handboogschutterijen moeten ergeren, en wel bij het lezen van eenen aan mij gerigten brief, van een mijner Pruisische vrienden aan den Rijn, die mij over het Belgische leger schreef, lof toezwaide aan de ontwikkeling van het Belgische weervermogen, en ons, Nederlandsche militairen, gemoedelijk beklagde; maar ten slotte met een satyre over de Nederlandsche boogschutter-koorts, zijnen brief sloot. En hoe zoudt gij het opgenomen hebben, als men u het volgende opdischte: «Willen uwe landgenooten geen leger, zij «toon een' des te krachtiger wil, om een' der fraaiste «romans van COOPER te logenstraffen.»

Ik wil wel bekennen, dat ik een uur in mijn geheugen geschommeld heb om de zinspeling te vatten, toen ik eindelijk, in de *Dernier des Mohicans*, ze meende te zien opdagen — hoewel enkele van die roodhuiden, reeds in hunnen tijd, de voorkeur aan het vuurwapen meenden te moeten geven, ter betere verdediging hunner natuurlijke regten. Is het dan niet gruwelijk, de gedachte bij zich te moeten rondragen, dat men in ons Nederlanders, den volksstam der Mohikanen ziet verlevendigen? — Wil je Mohikaan wezen, vriend MARIAS? Het kost u maar een woord: word lid van eene boogschutterij, en laat het aan mij over, om u weldra aan onze burens als «un grand serpent» voor te stellen.

Gij lacht.....; en evenwel is het mij ernst, omdat het den Nederlandschen boogschutters ernst is; ik laat u er over oordeelen, door u een brok van een rondzang mede te deelen, dat onlangs, op een groot feest van boogschutters, in eene onzer steden gezongen en met daverend gejuich begroet is. Het toeval heeft het mij in de hand gespeeld, geschreven op het envelop van een mij toegezonden voorwerp. Lees, en ontsteek s. v. p. in geestdrift!

WIZZ: (*Wien Neêrlands bloed, enz.*)

.....
Want kwam zelfs de Ooster-Indiaan,
Beziel met krijgsmansvuur,
Met pijl en boog in Neerland aan,
Die lust bekocht hij duur! (bis.)

—
Dreigde ooit die ramp het vaderland,
Wij deinzen niet terug,
Wij nemen fluks den boog ter hand,
Den koker op den rug. (bis.)

—
En Nederland door ons beschut,
Bleef onverlet en vrij,
En voelde dan het groote nut
Der handboogschutterij! (bis.)

Ik zou den dichter dezer verzen kunnen omhelzen, hetzij als eenen grooten *Mohikaan* onder de Nederlandsche Mohikanen, of als eenen fijnen satyrikus, den warmen groet van eenen enthousiast wèl waardig.

—
De fransche artillerie neemt tegenwoordig zeer belangrijke proeven met het bresschieten. De kleine vesting Bapaume, bestemd om ontmanteld te worden, leent daartoe zijne bekleedingsmuren, die afgebroken moesten worden. Ik hoop in staat te worden gesteld, u iets naders over de uitkomsten dezer proeven te kunnen melden.

Eene mijnproef, met schietkatoen geladen, schijnt daar ter plaatse, buiten verwachting slecht te zijn uitgevallen, terwijl de mijn zelve hare uitwerking gedaan heeft naar eene niet voorziene zijde, waardoor verscheidene personen gevaarlijk zijn gekwetst geworden. Andere mijnen, met gewoon buskruid geladen, schijnen uitmuntende resultaten opgeleverd te hebben.

Twee oude illustratiën van het Fransche keizerrijk zijn van het wereldsch schouwtooneel afgetreden: De maarschalk OUDINOT, hertog van *Reggio*, en de luitenant-generaal NEIGRE der artillerie. Ook de generaal BROU DE BAILLY, de laatst-overgeblevene generaal, die den veldtogt in Egypte (1798) in dien rang medegemaakt heeft, is onlangs overleden. Weldra zal het fransche leger geen andere illustratie meer kunnen aanwijzen dan die van de veldtogten in Algerie: *Sic transit gloria mundi!*

**SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTEEN;
WAARHEID EN PHANTASIE.**

II.

OVER

HENDRIK RUSE,

MEDEGEDEELD DOOR

Mr. J. C. DE JONGE,

LID DER TWEEDE KLASSE,

in de Vergadering dier Klasse, van 30 Maart 1843.

Heeft men van de oudste geschiedkundige tijden af tot in onze dagen toe, ingezien, dat een der krachtigste middelen om op de moraliteit van een volk te werken, te vinden is in het erkennen en ten toon spreiden van groote verdiensten, dan behoort het ook tot den werkkring van den publicist, de hand daartoe te leenen en naar vermogen mede te arbeiden.

En behoeven wij te vragen naar, of te onderzoeken den invloed, welke karakterschetsen, tafereelen, historietrekken, met dat doel geschreven, hebben uitgeoefend, op het ontkiem, opschieten en bloeijen van volks- en individuele deugden en schitterende hoedanigheden? Behoeven wij te verwijzen op den nog altijd voortdurende invloed van de heldendichten, de schetsen en beelden der oudheid en der latere tijden, op de ontwikkeling van groote karakters!

Stemmen allen daarin toe, dan zullen zij evenzoo bekennen, dat er niet slechts behoefte bestaat, maar dat het pligt is, het ingeslagen spoor van zoovelen te volgen, in het opsporen van personele verdiensten, vooral van die welke eenigzins in betrekking staan tot de landshistorie, of die tot hare opluistering kunnen bijdragen, of zich toe te eigenen wat aan vreemden ten buit geworden is.

Onder de mannen van groote talenten, onder de tijdgenooten, aan wie de vaderlandsche geschiedenis, de kunsten en wetenschappen, reeds eene onvergankelijke erkentelijkheid voorbereid hadden, noemen wij luide Mr. J. C. DE JONGE, die, met uitstekende bekwaamheden toegerust, rusteloos de pen voert in den hier aangeduiden zin, en voortdurend onze literatuur verrijkt met zoodanige schetsen en beelden, welke heilzaam kunnen en moeten werken op de zedelijkheid, op de nationaliteit en op het karakter van het Nederlandsche volk.

Zoo werd onlangs onze aandacht getrokken op eene keurige schets van het leven van RUSE, door den Heer DE JONGE bewerkt voor het Nederlandsche Instituut, die, hoezeer in de gedrukte verzameling van dat Genootschap opgenomen, desniettemin bij een groot deel van het volk, en voorzeker bij verreweg de meeste onzer officieren, onbekend is.

Gevoelende, dat we ons hier konden kwijten van den pligt waarvan wij zoeven spraken, dat wij konden voldoen aan de behoefte

om den geleerden en steeds voor onzen vaderlandschen roem ijverenden DE JONGE, te toonen, dat wij hooge waarde hechten aan zijnen letter-arbeid, gelijktijdig begrijpende, dat wij een groot deel onzer lezers zouden verplichten met deze mededeeling, hebben wij niet geaarzeld den vriendschappelijken wenk van een onzer geachtste geabonneerden op te volgen, en de schets van den Heer Mr. J. C. DE JONGE over te nemen.

Doel en strekking zullen deze ontvreemding van letterkundigen eigendom, in de oogen van den door ons hooggeschatten schrijver, voorzeker regtvaardigen.

Hieronder volgt dat stuk, zooals het is medegeedeeld en voorgelezen aan de 2de klasse van het Nederlandsch Instituut.

Mijne Hoeren, Zeer geachte Medeleden!

Omtrent twee jaren geleden, deed de Baron DE SELBIJ, toen ter tijd buitengewoon Gezant en gevolmagtigd Minister van Z. M. den Koning van Denemarken bij dit Hof, mij de vraag, of mij iets bekend was nopens HENDRIK RUSE, Heer van *Sawwert*, naar hij meende, een Nederlander van geboorte, als Generaal in Deensche dienst overleden, van wien de nakomelingen nog te Kopenhagen woonden, die eenen fraaijen gouden, met zijne afbeelding prijken en met eenen ring, om denzelfden aan den hals te hangen, versierden Gedenkpenning bezaten. Later bezorgde genoemde Gezant mij een afgietsel van dien Penning, en vervolgens gaf hij mij ten geschenke een zilveren exemplaar van denzelfden, hetwelk thans in het Koninklijk Kabinet van Penningen beruist. Deze medaille vertoont op de voorzijde het geharnaste borstbeeld van RUSE, met het omschrift:

HENRIC RUSE HEER VAN SAWERT etc. 1660.

Op de keerzijde ziet men eene welversterkte stad, die de Brunswijksche vesting Harburg moet voorstellen. Boven dezelve is het toenmalige wapenschild van RUSE, bestaande uit een zwaard, om hetwelk zich een slang kronkelt, vermoedelijk zinnebeelden van de dapperheid en het beleid, beide middelen, door welke RUSE zich tot de hoogere betrekkingen, welke hij te dien tijde reeds bekleedde, den weg had gebaad. Dit wapen is aan de twee kanten omgeven door wiskundige en andere werktuigen, als passer, winkelbaak, graadhoog, lonten, enz., dagelijks bij den ingenieur in gebruik en voor denzelfden onmisbaar.

Onderaan ziet men een uitgespreid kleed of gordijn, hetwelk aan de twee bovenzijden is opgenomen, en waarop men, bij de gouden medaille, want in de zilveren is deze plaats ledig, de navolgende woorden leest:

GEDENCKPENNINCK VAN 'T VOLTRECKEN DER VESTING HARBURG, VERSTERCKT OP 'T BEVEL VAN SIJNE VORSTELICKE DOORLUCFZ GHEIJT CHRISTIAEN LODEWIJCK HARTOGH TOT BRONSWIJK EN LUNENBURGH ETC. DOOR HR. RUSE 1659.

Ik moest betuigen, dat HENDRIK RUSE mij te eenemale onbekend was; dat ik ook niet wist, waar de heerlijkheid *Sawert* of *Sawwert* was gelegen, en dat het voor de eerste maal was, dat

ik den bewusten penning zag (1). Ik beloofde echter tevens het noodige onderzoek te doen, en door eigene nasporingen en door de hulp van den verdienstelijken Groningschen Archivarius, FEITH, Raadsheer in het Geregts-hof dier provincie, ben ik er, naar ik mij durf vleijen, in geslaagd, eenige niet onbelangrijke, alhoewel geenszins volledige berigten omtrent HENDRIK RUSE in te winnen. Vergunt mij, Mijne Heeren! u dezelve mede te deelen.

HENDRIK RUSE werd geboren in den jare 1624, naar men meent te *Sauwerd* of *Sawerd*, een dorp, hetwelk op een paar uren afstands ten noorden van de stad Groningen is gelegen. Volgens eene bij de bewoners van dat dorp bestaande overlevering, zou hij de zoon geweest zijn van een' schoolmeester te *Sauwerd*; doch daar zijne moeder, FEMINA van *Katwijk* genaamd, tot een aanzienlijk geslacht schijnt behoord te hebben (2), verdient deze overlevering misschien weinig geloof. Naar diezelfde overlevering, zou hij buitengewoon groot van gestalte geweest zijn, en van daar den bijnaam van *Reuse* of *Ruse* verkregen hebben. Hoe dit zij: zijne opvoeding schijnt niet verwaarloosd geweest te zijn; zeker is het, dat hij zich onderscheidene talen, met name het Latijn, eigen maakte.

RUSE zag het eerste levenslicht in eenen tijd, toen het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden voortging zijne onafhankelijkheid tegen het magtige Spanje te verdedigen, en geheel Europa door bloedige oorlogen verdeeld was. Vele jonge lieden werden door die omstandigheid tot de krijgsmacht uitgelokt, met den wensch, zich onder de beroemde Veldheeren, die de verschillende legers aanvoerden, te bekwamen, en in de hoop van door eigene kunde en dapperheid zich eenen weg tot hoogere betrekkingen te banen. Deze drijfveeren bewogen ook RUSE, daartoe, zoo als hij zelf getuigt: «gedreven door eene natuurlijke genegenheid en lust «tot de actiën van den oorlog, maar inzonderheid tot de fortificatiën, artillerie, vuurwerken, mijnen en wat daarmede in «verband stond.» Hij trad dus, nog slechts vijftien jaren oud zijnde, in dienst van de Algemeene Staten, in welke dienst hij vier jaren bleef; gedurende welken tijd hij, gelijk hij zegt, «zeer naauw «acht nam op de manieren, in deze Landen gebruikelijk, zoo om «te kamperen en retrancheren, als om te fortificeren.» Hij zal dus, gedurende die vier jaren, onder den beroemden Stadhouders en Veldheer FREDERIK HENDRIK zich vlijtig geoefend hebben in al de vakken tot de krijgskunde behoorende, maar in het bijzonder in hetgeen betrekking had tot zijne lievelingsvakken, de genie en artillerie, waartoe de vermaarde belegeringen en veldtogten, in die jaren gedaan, hem ruime gelegenheid aanboden.

Dan, langzamerheid begon de felheid des oorlogs hier te lande af-, en de zucht naar vrede toe te nemen. Dit verdroot den vurigen jongeling, die veel hebbende hooren spreken van de prak-

tijken der Franschen en andere natiën, en zich inbeeldende, dat men bij hen niets dan mirakelen deed, besloot, de Nederlandsche dienst vaarwel te zeggen en zijn geluk elders te beproeven. Hij vertrok derhalve in den jare 1643 met een regiment Walen uit Maastricht naar Frankrijk, in de hoedanigheid van Luitenant. Met dat regiment woonde hij een jaar later den veldslag voor Frijburg bij, waarin hetzelfde ganschelijk vernield werd, en RUSE, zoo als hij heeft opgeteekend, «nevens anderen van de oorlogsrampen zijn deel kreeg.» Vervolgens hielp hij onder den Hertog van Enghien den Rijnpalfz innemen, uitgenomen Franckenthal, dat zich handhaafde. Kort daarop keerde hij naar Frankrijk terug, en maakte van die gelegenheid gebruik, om vele welversterkte plaatsen aldaar, gelijk mede in Bourgondië, Lotharingen en Duitschland in oogenschouw te nemen, «naauw lettende op de daar gebruikeijke oorlogsmaximen, alsmede op den vorm en het fatsoen «van fortificeren, attaqueren, defenderen, gelijk ook op de manieren van bataljeren,» waartoe de toen woedende dertigjarige oorlog, waaraan de Zweeden, Duitschers en Franschen deel namen, hem ruime gelegenheid verschafte. Hetgeen hij daarvan zag, was hem «niet zonderling nieuw,» waarvan vermoedelijk de reden zal geweest zijn, dat de krijgskunst, vooral die van aanval en verdediging van vestingen, onder MAURITS en FREDERIK HENDRIK zoo groote vorderingen in deze Gewesten had gemaakt, dat dezelve in vele opzigten die bij andere Natiën overtrof.

Waarschijnlijk gaf de teleurstelling, welke RUSE in zekere mate ondervond, hem aanleiding, om de Fransche dienst te verlaten en tot die van Weimar over te gaan, waartoe de vermaardheid van TURENNE, die het gebied over het leger van dat Hertogdom voerde, hem mede zal bewogen hebben. Hij was onder dien Generaal tegenwoordig bij de veldslagen van Herbshausen aan het Mariethal, en van Nordlingen, in en omtrent het dorp Alderheym. Maar ook hier was zijn verblijf slechts kortstondig. In 1646 vernemende den inval der Turken in Candia, en dat deze ook den oorlog aan de Venetianen verklaard hadden, voelde hij opgewektheid om aan dien krijg deel te nemen, «zoo omdat dezelve tegen «deze erfvijanden der Christenen gevoerd werd, als omdat hij «verlangde die oorden te bezigtigen.» Hij nam dus zijn afscheid van het Weimarsche leger, «na gedurende drie jaren in verschillende rangen daarbij gediend, vele zware en gevaarvolle veldslagen bijgewoond en zonderlinge ontmoetingen ondervonden te hebben, met het verlies van het meerendeel zijner krijgsmakkers, die door het felle lood, het scherpe ijzer, het vertrappen «der paarden of op andere wijs het leven hadden verloren;» of, zoo als RUSE zich uitdrukt, «van hunne neuzen ankers gemaakt «hadden.» Hij nam zijnen weg uit Duitschland over Zwitserland, waar hij, te Zurich komende, den Venetiaanschen Gezant, vergezeld van eenige Duitsche officieren aantrof, met wien hij eene overeenkomst sloot, waarbij hij zich verbond voor het Gemeenebest van Venetië Duitsch krijgsvolk te werven, en over de Alpen naar Italië te geleiden. Getrouw aan zijne verbindtenis, trok hij weldra naar Lombardije, waar hij eenigen tijd vertoefde, van welke gelegenheid hij gebruik maakte, om de voornaamste grensvesting van dat land te bezigtigen. Nu kreeg hij bevel naar Venetië op te rukken, in welke stad gekomen zijnde, hij den last ontving,

(1) Later deed mijn geachte vriend en medelid der Tweede Klasse, JERONIMO DE VRIES, mij opmerken, dat deze Penning afgebeeld was in het werk van SEAN, *Dankso Medaillen og Mynter i det Konglike Kabinet*, Tab. XXV, No. 1, doch daarbij wordt geene beschrijving of verklaring gevonden.

(2) Zij wordt op eene plaat, welke op de kist gehecht was, waarin haar goeente besloten lag en die in 1794 te *Sauwerd* ontdekt werd, waarvan nader, genoemd: *De zalige E. W. FEMINA van Katwijk, uit de geslagte der Bestens, geweest moeder van HENDRIK, Baron RUSE.*

zich met zijne Duitschers naar Dalmatie te begeven, omdat de Turken en Grieken in dat Gewest reeds invallen gedaan hadden, en groote toebereidselen maakten, om de aldaar gelegen sterkten te bestormen. Vijf jaren diende Ruse in dat Gewest als Ingenieur onder den Generaal LUNARDO FOSCOLO, die hem, zeker wegens zijne uitgebreide kundigheden in dat vak, verzocht had, die betrekking te willen bekleeden. Bijzonderheden omtrent hetgeen Ruse gedurende die jaren overkwam, zijn niet tot ons gekomen. Hij zelf zegt er alleen van, « dat hij vele vreemde rencontres gehad heeft in velerlei voorvallen, te lang te verhalen. » Na verloop van genoemde vijf jaren FOSCOLO tot Generalissimus op het eiland Candia benoemd zijnde, verzocht deze Ruse, wien hij als een ervaren en moedig krüjgsman had leeren kennen, hem derwaarts te vergezellen, hetgeen onze landgenoot gereedelijk aannam en tot welk einde hij met dien Veldoverste naar Venetie vertrok. Dan hier ondervond FOSCOLO zoo vele belemmeringen bij het achterdochtig bewind van dat Gemeenebest, dat hij genoodzaakt was aldaar eenen geruimen tijd te verblijven, 't geen Ruse aanleiding gaf, eerst om de baden van Padua, tot volkomen genezing van eenige wonden, te gaan gebruiken, en daarna om zijn afscheid te nemen, verlangende hij, na zoo langdurige afwezigheid, wederom zijn Vaderland, zijne ouders en vriendten te zien. Over Duitschland deed hij de reis naar deze Gewesten; maar altijd begeerig zich meer en meer te bekwaamen, bezigtigde hij gedurende dien togt verschillende vestingen, die hij vroeger niet had kunnen opnemen.

Ten tijde dat Ruse in Nederland terugkwam, was de oorlog met Spanje, reeds drie jaren geleden, geëindigd en was ook Prins WILLEM II overleden, zoodat er voor hem, bij de verwaarloozing van het leger, welke toen, helaas! maar al te zeer geschiedde, weinig of liever geene gelegenheid was, zich in dienst van den Staat te begeven. Hij zocht dus eenig ander middel van bestaan, en vond dit weldra te Amsterdam, waar hij door de stedelijke regering tot Ingenieur en Kapitein over eene compagnie stadsvoetknechten aangesteld werd. Tot in het begin des jaars 1660 was hij zeker met die betrekkingen bekleed, en het is zeer waarschijnlijk, dat hij in hoedanigheid van Ingenieur de voorname man geweest is, die bij de laatste, uitgebreide vergrooting van Amsterdam, welke in den jare 1638 aanving, het plan der nieuwe uitlegging en der daarmede in verband staande verdedigingswerken rondom de stad gegeven, althans gedeeltelijk ten uitvoer gelegd heeft.

Terwijl hij in die betrekking werkzaam was, schreef hij een in onzen tijd, naar het schijnt, vrij zeldzaam geworden werk, één Deel in klein folio, gedrukt bij JOHAN BLAEU in den jare 1654, waaraan hij den titel gaf van: *Versterckte vesting, uitgevonden in velerley voorvallen en gaobserveert in dese laatste oorloogen, soo in de Vereenigde Nederlanden, als in Vranckrijk, Duytsland, Italien, Dalmatien, Albanien en die daer aengelegen landen, door HENRICK RUSE, Ingenieur en Capiteyn over eene compagnie voetvoetknechten der stad Amsterdam.* Hij droeg dat Werk op aan de vier regeerende en aan de zes Oud-Burgemeesters, verzoekende dat zij hetzelfde zouden aanmerken als een « aangenaam staaltje » van zijn dankbaar gemoed, en als een zeker bewijs, dat hij « zijne vermogens in de charges, hem toevertrouwd, besteden zou. »

Na de Opdragt volgt eene Voorrede, waarin Ruse eerst de bijzonderheden van zijnen levensloop tot aan de uitgave van het Werk verhaalt, en waaruit voornamelijk ontleend is, hetgeen ik de eer had tot dus verre omtrent hem mede te deelen. Vervolgens ontvouwt hij, welke zijne bedoeling met de uitgave van dit Boek was. Daar wij hieruit het best den inhoud van dit, waarschijnlijk Ulieden weinig of niet bekend Werk kunnen leeren, zal ik de vrijheid nemen een gedeelte van 's mans eigene woorden hier op te nemen, die U tevens zullen doen zien, dat Ruse weldeed, in de Opdragt te verzoeken, dat men meer op de gewigtigheid der stoffe dan op zijnen nederigen stijl mogt letten.

« Het subject van dit kleine Tractaatje, » dus zegt hij, « is de Fortificatie, niet om die van den grond op te leeren, maar om de verstandigen of in die wetenschap ervarenen aan te wijzen de zwakheid der moderne fortificatiën, en hoe men de defecten remedieren kan en dezelve zonder vergelijking sterker kunnen gemaakt worden, zoowel de roijale vestingen als buitenwerken, met omtrent dezelfde onkosten, die men hedendaags doet, en zijn deze middelen, zoowel pro als contra zonder flattering ten naauwste gedisperuteerd en geëxamineerd, en is het examen daarvan geconfirmeerd door vele en verscheidene observatiën. » Hij betoogt vervolgens, dat hij naauw gelet heeft op de behoorlijke functiën van elk gedeelte der vestingwerken, en zulks niet « in een besloten kabinet, maar bij de actiën zelve, » waarover hij, zoowel als over de wijs van verbetering derzelve, meermalen met de uitnuntendste Ingenieurs dier eeuw geredetwist had; « niet, » zoo als hij voortgaat, « met degene, die bij een goed vuur in het hoekje van den haard de steden attaqueren, maar met zulke, die gewoon waren te dansen naar het gespeel des canons en der musquetten; noch ook niet met de onderdanen van Mathesis, welke meijnen, dat de oorlog en alle zaken ter wereld zich naar hare regels onveranderlijk moeten voegen. Niet, » aldus vervolgt Ruse, dat ik de Mathematicque verachte, want ik deze wetenschap voor mijn fundament neme, maar omdat ik door ervarenheid bevonden heb, dat d'oorlogsmaximen aan de perfectie van dezelve zich niet altijd binden. » Ten slotte voegt hij er bij, dat zoo hij mogt bemerken, dat dit Werkje den liefhebbers aangenaam was, hij hun alsdan ook zou mededeelen, « zijne particuliere ondervindingen en speculatiën van attacken en defensiën, van de artillerij, mineren, contraminieren en wat daaraan dependeert, als mede van de ordonnantiën der slagordens, welke in de laatste oorloogen de practicabelste en beste bevonden zijn. » Of Ruse zulks immers bewerkstelligd hebbe, weet ik niet, daar tot dus verre geene andere Werken van hem bekend zijn geworden dan hetgeen, waarover ik thans spreke.

Het werk zelf is verdeeld in drie hoofddeelen. In het eerste handelt hij aanvankelijk over de *generale Maximen*, waarnaar de moderne fortificatiën, volgens het oordeel van vele ervaren Kapiteinen en Ingenieurs, en naar zijne meening moeten gemaakt worden, en wijst daarna in het breede aan, hoe de bijzondere deelen eener goede vesting moeten aangelegd en gemaakt worden, hetgeen hij bij elk onderdeel toelicht door naauwkeurige daarbij gevoegde afbeeldingen.

In het tweede gedeelte stelt hij eenige vragen voor, die zouden

kunnen gedaan worden over deze manier van fortificeren, welke hij in antwoorden oplost, waaruit men, gelijk hij zegt, het gebruik van dit Werk te beter kan verstaan.

Eindelijk, voegt hij, «ten gevalle van de liefhebbers der Ingenieurije, die nog studeren,» er bij een *Kort begrip*, aanwijzende, hoe men met geringe moeite alle calculatiën, tot deze wetenschap dienstig, alleen door de *tiende deeling* kan doen, zonder de verwarring der gebroken getallen onderworpen te zijn, gelijk mede de manieren, welke meest voorkomen in het werken, om den passer met gemak te behandelen, alles wederom door voorbeelden en afbeeldingen opgehelderd.

Ik heb mij misschien wat lang opgehouden bij den inhoud van dit Boekwerk, doch ik begreep dat zulks niet geheel zonder belang was, omdat hetzelfde weinig bekend is en onze vroegere Litteratuur niet zeer rijk is aan militaire werken. Maar bovendien oordeelde ik, dat ik daarbij wel eenige oogenblikken mogt stilstaan, omdat wij daardoor eenigzins nader bekend worden met den persoon, over wien deze rede loopt.

HENDRIK RUSE was een van die mannen, hoedanige er in de zestiende en in de zeventiende eeuwen meerdere in bijkans alle landen van Europa gevonden werden, welke zich geenszins uitsluitend aan de dienst van hun Vaderland verbonden, maar hunnen arm aanboden aan dengenen, die daarvan gebruik wilde maken, die geene gevaren schuwden, en zich derwaarts begaven waar de oorlog het felste woedde, en die hoopten op deze wijs zich eenen onsterfelijken naam te maken en hun geluk te vestigen. Van daar, dat wij hem, na voldoende kundigheden en eenige ondervinding hier te Lande te hebben verkregen, eerst naar Frankrijk, vervolgens naar Duitschland, daarna naar Italië zien vertrekken, steeds met het doel, om aan den oorlog, waar die het felste gevoerd werd, deel te nemen, daarin uit te munten en eenen naam en eere te verwerven. Zoodanige lieden zouden in onze dagen een vreemd verschijnsel opleveren, en niet te onrecht voor dwazen, gelukzoekers of onverzadelijke eerbejagers uitgekreten worden. Doch beschouwd uit het oogpunt van den tijd waarin zij leefden, worden zij eerbiedwaardiger. De middeleeuwsche ridders bestonden niet meer, maar hun geest was niet geheel met hen uitgebluscht. De zucht naar oorlog, naar roem, naar avontuurlijke gebeurtenissen, naar het bestrijden der Ongeloovigen of Kettters bezielde nog velen. En onder dezen mogen wij ook HENDRIK RUSE stellen. Maar bij de veelvuldige togten die hij deed, te midden der gevaren, aan welke hij zich blootstelde, onder het najagen van eer en geluk, stelde hij zich nog een ander, een hooger doel voor, hetwelk hem voordeelig onderscheidt van de meeste overige rondzwervende krijgslieden dier dagen; te weten, het zich eigen maken van kennis, het verkrijgen van kundigheden in het door hem beoefende en geliefkoosde vak der Vestingbouwkunde en al hetgeen daarmede in verband stond. Hetgeen ik U van den inhoud zijns Werk mededeelde, doet zien, met hoeveel ijver hij daarnaar streefde; hoe hij er steeds op uit was, alles te onderzoeken, de verbeteringen die hij elders zag, op te merken en tot zijn voordeel zich eigen te maken, en hoe hij onbevangen hierbij te werk ging, door niet slechts de theorie, welk een grooten prijs hij daarop ook stelde, slaafsch te volgen, maar de voorkeur

te geven aan de praktijk. En ware ik in staat zijn geheele Werk te verstaan, en deszelfs waarde door vergelijking met vroegere en gelijktijdige van dien aard te beoordeelen, ik twijfel er niet aan, of wij zouden bevestigd worden in het gevoelen, dat HENDRIK RUSE mag en moet gerangschikt worden onder de verdienstelijke Nederlandsche militaire Schrijvers der zeventiende eeuw.

Nog eene bijzonderheid mag ik niet met stilzwijgen voorbijgaan. Gij hebt gehoord, dat zijn Werk ook een kort begrip behelst der tientallige of Decimaalrekening, en dat hij door voorbeelden aanwijst, hoe men deze nieuwe manier van rekenen moet aanwenden. Geeft die bijzonderheid geen gunstig denkbeeld van RUSE? Hij volgde hierin het voorbeeld van zijnen vermaarden voorganger, SIMON STEVIN, den geachten leeraar van Prins MAURITS, die de eerste was, welke het nut dier rekening in het helderst licht stelde en den wensch te kennen gaf, dat zij op den handel en het muntwezen mogt worden toegepast. RUSE wees ook in zijn Werk het voordeel dezer rekenwijjs aan, en toonde daarmede, gelijk trouwens in zijn geheele geschrift, dat hij zich niet aan het gewone of den dagelijkschen slenter hield, maar dat hij een zelfdenker was, die de wetenschap zocht te vereenvoudigen, te verbeteren en vooruit te zetten.

Het was vermoedelijk aan deze zijne kundigheden, dat RUSE het te danken had, dat hem in den jare 1639, door den Hertog van Brunswijk en Lunenburg, CHRISTIAAN LODEWIJK, opgedragen werd, de vesting Harburg te versterken, of liever, te verbeteren en met nieuwe werken te voorzien. Dit betrof de eigenlijke stad van dien naam niet, maar volgens de Brunswijksche Schrijvers, het aan die stad verbonden slot, kasteel of fort, hetwelk hij naar de toenmalige nieuwe, in zijn Werk omschreven manier van versterken aanlegde. Ik had gehoopt, in genoemde Schrijvers, die van deze versterking spreken, nog eenige bijzonderheden omtrent RUSE te zullen aantreffen, doch zulks is mij niet mogen gebeuren. Zij roemen intusschen eenparig deze nieuwe vesting, en rangschikken den aanleg daarvan onder de uitmuntendste daden van den Hertog. Een derzelve (REHMEIJER) zegt er van, «dat «het was een heerlijke vestingbouw naar de nieuwe kunstmanier, «met een royaal-werk en vijf bastions.» Zij mogen dan den naam van RUSE met stilzwijgen voorbijgaan, hoe men over hem dacht, kunnen wij uit de omstandigheid opmaken, dat voor het voltrekken dier vesting, de Brunswijksche Hertog eenen gouden Gedenkpenning ter zijner eere deed slaan, denzelve met zijne beeldtenis deed versieren en aan hem ten geschenke gaf, zoodat wij het er voor kunnen houden, dat die Vorst ten hoogste zal voldaan geweest zijn over den arbeid, door RUSE verrigt, waarbij hij toonde, de praktijk, die bij hem in zoo groote achting stond, even goed als de theorie, welke hij in zijn Boekwerk beschreven had, te verstaan.

Van dit oogenblik af aan zijn de lotgevallen van RUSE met mindere zekerheid bekend. Of hij uit de krijgsdienst der stad Amsterdam in die van den Hertog van Brunswijk overgegaan, dan wel of hij nog eenige jaren te Amsterdam gebleven zij, en slechts intusschen zich voor eenigen tijd naar Brunswijk begeven hebbe, om de vesting van Harburg te versterken, en regtstreeks van hier zich naar Denemarken hebbe begeven; van uit alles

blijkt niets. Doch dit staat vast, dat hij, in welk jaar dan ook, tot de Deensche krijgsdienst overging, en daarin tot aan zijn overlijden gebleven is. Vermoedelijk kwam hij in Denemarken, terwijl Koning FREDERIK III nog het bewind voerde, en stierf aldaar in het negende jaar der regering van deszelfs opvolger, CHRISTIAAN V. Omtrent hetgeen RUSE gedurende al die jaren overkwam, zouden wij niets weten; althans de Deensche Geschiedschrijvers die ik raadpleegde, houden een diep stilzwijgen over hem in acht; bijaldien het geluk niet gewild had, dat een glas, met zijn Wapen beschilderd, en zijne grafstede in het koor der in 1840 afgebroken kerk te Sauwerd, zijne geboorteplaats, met de daaronder en daarop gestelde opschriften, waren bewaard gebleven. Dat glas is thans tijdelijk te 's Gravenhage, doch tot een geschenk voor den Baron VON RUSENSTEIN te Kopenhagen, afstammeling van onzen RUSE, bestemd door Jonkheer J. DE DREWS VAN DER FELTZ, Rijksontvanger te Uithuizer-Meeden in Groningen. Het eerste en vierde kwartier van het daarop geschilderde Wapen stellen voor eenen toren of burg, gebouwd op rotsen, door de zee bespoeld, met kanonnen gewapend en prijkende met de Deensche vlag. Dit Wapen schijnt in nauw verband te staan met het lievelingsvak van RUSE, de Vestingbouwkunst. Heeft hij daarom dien burg als wapen aangenomen? Of is dezelve hem door eene der beide Deensche Koningen, onder wie hij diende, tot een onderscheidingsteeken geschonken? Deze vragen kunnen niet beantwoord worden, zoo lang men geene nadere berigten omtrent RUSE weet op te sporen; doch het laatste komt mij uit hoofde der Deensche vlag niet onwaarschijnlijk voor. Het derde en vierde kwartier bestaan uit twee gekroonde zilveren leeuwen op een rood veld. Is dit het wapen zijner echtgenoot (1)? Ook dit is zeer mogelijk; maar wij weten alleen, dat zij SUZANNA, *Baronnesse van Rusenstein*, in haar grafschrift genoemd wordt; doch haar eigenaam is niet tot ons gekomen. Eindelijk ontmoeten wij als *Surtout* hetzelfde zwaard en dezelfde slang, welke wij reeds op zijnen Gedenkpenning opgemerkt hebben, en die wij zinnebeelden van de dapperheid en het beleid, waarmede RUSE steeds te werk ging, noemden.

Onder dit geschilderde glas stond een Opschrift, en wel van den navolgenden inhoud: « HENDRIK, *Vrijheer van Rusensteijn*, in « dienst van zijne Coninklijke Majesteijt tot Denemarken en Noor- « wegen, der Gotten en Wenden, hoog en verordnete Generaal ma- « joor en Gouverneur der Coninklijke vesting Gluckstadt en on- « derhoerige vestingen, Overste over een Regiment Hoogduitschen « te voet, Assessor in 't Coninklijke Crijgscollegie, Baron van de « Baronie Rusensteijn, heer tot Sauwert, Abiery, Ustrop en Glut, « Ridder van sijn Coninklijke Majesteijts ordre, anno 1673. »

Maar, behalve het beschilderde glas en het zoo even vermelde opschrift, is nog een ander gedenkteecken van RUSE tot ons gekomen, hetwelk mede eenig licht verspreidt over de lotgevallen van RUSE, vooral in Denemarken. Op den 5^{den} Augustus 1794

werd een grafkelder in de kerk te Sauwerd geopend, waarin drie kisten gevonden werden, op welke drie zilveren en tinnen platen gehecht waren, van welke de thans nog levende Onderwijzer van genoemd dorp de opschriften afschreef. Daaruit bleek, dat deze drie kisten de overblijfselen bevatteden van HENDRIK RUSE zelve, van zijne vrouw en van zijne moeder. Dat van RUSE was van den navolgenden inhoud:

« In deese kist is beslooten het ligchaam van den Welgebooren « Heer HENDRIK, *Vrijheer van Ruzenstein, Erfheer tot Sauwert, « Abiery ent Ustrup, en Leutenant-Generaal van zijne Koning- « lijke Majesteit van Denemarken etc.* »

Uit deze beide opschriften en uit een nog aanwezig, in hout gebeiteld wapenschild van RUSE, dat tot 1795 in de kerk te Sauwerd hing, leeren wij: 1°. dat RUSE, gedurende zijn verblijf in Denemarken, tot den adelstand verheven en met den titel van *Vrijheer en Baron van Ruzenstein*, eene nog in Jutland bekende Baronij, bekleed werd. 2°. Dat hij in 1673 den rang van Generaal Majoor, en op den 4^{den} Maart 1679, zijnde zijn sterfdag, dien van Luitenant-Generaal in Deensche Dienst bezat. 3°. Dat hij is geweest de Gouverneur of militaire Kommandant van Gluckstadt en onderhoorige forten. 4°. Dat hij Kolonel was van een regiment Duitsche voetknechten in Deensche dienst. 5°. Dat hij Assessor was van een der hoogste lichamen van algemeen bestuur in Denemarken, van het Koninklijk Krijgscollegie. 6°. Dat hij, eindelijk, was, Ridder van eene der Deensche orden.

Voorzeker geene weinige titels en onderscheidingen; geene geringe blijken van hoogachting en vertrouwen! Maar waardoor, op welk eene wijs, door welke daden verwerfde RUSE, hij, een vreemdeling, die slechts met den rang van Kapitein bekleed was, toen hij in Deensche dienst trad, al die titels, al die onderscheidingen, al die bewijzen van hoogachting en vertrouwen? Hierop kan ik U geen voldoende antwoord geven, daar dit alles tot dusverre in het duistere ligt. Alleen kunnen wij uit zijne vroegere lotgevallen, uit hetgeen wij van zijn persoon en van de gebeurtenissen, die tijdens zijn verblijf in Denemarken voorvielen, weten, eenige vooronderstellingen maken, waaruit wij, zoo al niet besluiten, dan ten minste gissen kunnen, hoe RUSE tot zulk eenen hoogen rang opsteeg, en waardoor hij de gunst van twee Deensche Koningen zich in zoo ruime mate wist te verwerven.

FREDERIK III, tijdens wiens regering RUSE in Denemarken kwam, en CHRISTIAAN V, onder wiens bewind hij aldaar tot aan zijnen dood bleef, waren beiden bekwame en krijgshaftige Vorsten, die vele vreemde officieren in hunne dienst namen en hielden, en aan de dapperste en kundigste derzelve belooningen, eere teekens en onderscheidingen gaven. Onze eigene geschiedenis levert daarvan meer dan één bewijs op. Herinneren wij ons slechts de namen van VAN WASSENAER OEDAM, van DE RUYTER en der EVERTSEN, aan wie FREDERIK III ridderorden, eeretitels en gouden gedenkpenningen met kettingen van hetzelfde metaal schonk. Herinneren wij ons slechts den naam van CORNELIS TROMP, die als Luitenant-Admiraal-Generaal de Deensche vloot onder CHRISTIAAN V aanvoerde, en die door dien Monarch tot Graaf verheven en met de Ridderorde van den Olifant begiftigd werd. Gedenken wij, eindelijk, aan ALMONDE, SCHRIJVER en andere Nederlandsche Kapiteinen,

(1) Het kan ook het wapen van een zijner heerlijkheden of van de Baronij van *Rusenstein* zijn. Zeker is het niet van Sauwerd, daar de heer FEHN mij schrijft, dat dit dorp, voor zoo verre men weet, geen wapen bezit, gelijk zulks het geval is met vele Ommelander dorpen, en het ook volstrekt niet overeenkomt met de twee vereenigde wapens, welke gevonden worden op den H. Avondmaals-ber van gezegd dorp.

die mede verschillende blijken van goedkeuring uit de hand van genoemden Koning ontvingen. En is het dan zoo vreemd, dat een krijgsman als RUSE, die dapperheid met kunde en ondervinding paarde; dat een bekwaam Ingenieur, gelijk hij, hoedanige in die dagen zeldzamer waren dan thans, bij diezelfde Vorsten in groote eere was, en dat hij door hen met eertitels, hoogen rang en onderscheidingsteekens begunstigd werd? Dat hij toch hun vertrouwen ten volle bezat, kunnen wij daaruit opmaken, dat hem het gebied van Gluckstadt en onderhoorige vestingen gegeven werd. Gluckstadt, de hoofdplaats van Holstein, was eene der sterkste en gewichtigste vestingen van dat Hertogdom, op wier bezit en behoud beide Deensche Koningen hoogen prijs stelden, en die den naam van *Maagd* droeg, omdat zij nimmer voor de wapenen van vreemden, niettegenstaande de strengste belegeringen, gebukt had. Wie weet, of RUSE, volgens de verbeterde wijs van versterking die hij volgde, en waardoor zijn naam vooral na het voltrekken der vesting van Harburg schijnt heroemd te zijn geworden, niet veel toegebracht heeft om Gluckstadt meer en meer onwinbaar te maken, en die plaats aldus tot eene der eerste vestingen van het Noorden te verheffen. Zou hij ook aldaar, onder anderen, eenen dergelijken versterkten toren of burg hebben opgerigt, als wij in zijn wapenschild aanschouwen, en zou een der twee Koningen, tot gedachtenis hieraan, hem de vergunning verleend hebben, zulk een toren of burg in zijn wapen te voeren, even gelijk zij zulks met andere sieraden aan DE RUYTER en CORNELIS TROMP toestonden? De zaak is niet onwaarschijnlijk, vooral, dewijl de toren of burg in zijn wapen op rotsen, door de zee bespoeld, gebouwd is. Was RUSE ook de ontwerper of oprigter van eenen versterkten toren of burg aan den mond der Elbe, aan welken Gluckstadt ligt, waar Deensche Koningen eenen tol gelegd hadden, over wien hevige en bloedige geschillen met de Hamburgers en andere naburen ontstonden, en ter verzekering van welken dusdanige toren of burg kan gediend hebben? Hoe dit zij, zeker is het, dat RUSE in Denemarken, en wel met name in de hoofdstad, Kopenhagen, als Vestingbouwkundige werkzaam is geweest, waaryan nog op den huidigen dag eene onwederlegbare getuigenis bestaat in eene der Bastions van die hoofdstad, welke door hem aangelegd werd, en ter zijner eere nu nog den naam van *Rusenstein* draagt. Bovendien mag men vooronderstellen, dat hij, bepaaldelijk in den bloedigen oorlog, welke van het jaar 1675 tot 1679 tusschen CHRISTIAAN V en KAREL XI, Koning van Zweden gevoerd werd, als Kolonel van een regiment Duitsche voetknechten, en als Generaal, geen werkeloos aanschouwer zal gebleven zijn, terwijl alle andere Veldoversten daaraan deel namen; maar, dat hij met zijnen gewonen ijver en zijne nooit verflauwde dapperheid zich zal beijverd hebben, meer en meer zich waardig te maken de gunst des Konings, en ook werkelijk zijne goedkeuring verworven heeft. Onze Geschiedschrijvers mogen daarvan zwijgen; de Deensche, die ik kon raadplegen, mogen zijne daden met stilzwijgen zijn voorbijgegaan; ik twijfel er niet aan, of andere Deensche Auteurs vermelden zijnen lof, en ik houde mij verzekerd, dat, zoo het iemand onzer door zijne betrekkingen in Denemarken mogt gelukken, nasporingen te doen in de Staatsstukken van dat Koningrijk, sommige mijner gissingen en vooronder-

lingen zullen bevestigd worden, en er meerder licht over het leven en bedrijf van HENDRIK RUSE zal opgaan.

Zietdaar, Mijne Heeren! hetgeen ik U omtrent dezen weinig of liever tot dusverre niet bekenden Nederlander had mede te deelen. Nog slechts weinige woorden voeg ik er ten slotte bij: Eertijds stond te Sauwerd, de geboorteplaats van RUSE, een burg of slot, toebehoorende aan de Heeren VAN ONSTA, en vermaard om deszelfs sterkte in de vroegere geschiedenis der Ommelanden, doch reeds in 1400 door de Groningers vernield. Op de plaats van dien burg of dat slot, werd later een huis of kasteel gebouwd, doch hetwelk mede in 1723 afgebroken is. Naar hetgeen men te Sauwerd verhaalt, zou RUSE, wegens de liefde welke hij, ook na zijne verheffing, aan zijn dorp toedroeg, dat kasteel of dat huis met al zijne heerlijke regten gekocht, en op hetzelfde met zijne echtgenoot dikwijls den zomer doorgebracht hebben. Dat hij aldaar zou gestorven zijn, is niet bewezen; maar zeker is hij, gelijk wij reeds zeiden, benevens zijne echtgenoot en moeder in de Kerk zijner geboorteplaats begraven. Hij liet geene zonen, maar ééne dochter na, van wie, zoo als meermalen gebeurt, de geslachtsnaam van *Rusenstein* op hare nakomelingen is overgegaan, welke naam nog gevoerd wordt door den Baron VAN RUSENSTEIN te Kopenhagen, die de eigenaar is van den gouden gedenkpenning, welke tot mijne nasporingen en tot deze mededeeling aanleiding heeft gegeven.

(Vervolg hierna.)

III.

TROM EN HOORN.

« Laszt schmettern die Hörner im Chor! »
EURYANTHE.

Ziedaar reeds de vierde morgen, dat ik, van de exercitie terugkomende, mij nederzet, om te schrijven, en ook de vierde morgen, dat ik de pen zoo ver wegwerp als zij vliegen wil en mij het hoofd vasthoud, om het gesuis daarin tot bedaren te brengen: 't gaat mij als de scholier uit FAUST:

« Mir wird so dumm,

« Als ging' mir ein Mühlrad im Kopf herum. »

En waarvan? — vraagt gij welligt? — Gelukkig mensch, die nog in uwe naïviteit die vraag doen kunt; staat gij niet bij eene 1° compagnie, en hebt ge niet als ik, zoo menigen morgen op 5 à 6 passen achter zestien of twee-en-dertig trommen gelopen, zoodat u het voorhoofd pijn deed van het fronsen der wenkbrauwen, de ooren van het geraas, de keel van het kommanderen, om dien donder ten minste eenigzins te overschreeuwen, dat u maar enkele malen gebeurt, als gij een kommando in eene intervallen van twee slagen kunt plaatsen, maar dat laten alle nommers, die de tamboer-majoor op zijn repertorium van marschen heeft, niet eens toe. Ik ken er onder, waar de helft der tamboers onophoudelijk roffelen. — Kent gij dan al die kwellingen niet? — Gelukkig mensch, zijt gij dan flankeur of jager?

In mijne eerste opwelling van ontevredenheid, wilde ik mij ne-
derzetten, om een stekelig hekeldicht op de trom te schrijven,
bijn. in den trant van den een of anderen ouden rederijker:

OP 'T GESICHTE VAN EEN TROM.

Ey siet! Dat wonder vat vol schrikkelick tempeest,
Een circul van metael, twee huyden van een beest,
Der oorenplaeghers puyck, die ieder door het hoofd synt,
Waerof ghy een quartier van uw gehoor berooft syt,
Der soldenieren klok, die 's borgers slaep verbreeckt
En uyt syn koopren buyck des donders tale spreect,
Aenporder van den moet, voorlooper in gevaeren. — enz.

maar ik heb mij bedacht, en wil liever bedaard overwegen, welk
voordeel de trom boven eenig ander instrument kon hebben,
hetgeen te weeg zou brengen, dat zij de plaats blijft behouden,
door haar tot nu in het leger bekleed; maar, zooals ik verwacht
had, ik vond in haar zeer vele nadeelen, die vooral uitkwamen
bij de vergelijking met den hoorn, het enig instrument, dat
haar vervangen kan en ook reeds gedeeltelijk vervangen heeft.

Gaan wij beiden na in de dienst, die zij bij de infanterie te
verrigten hebben. Vooreerst in de kazerne, daar hoort men ze
den ganschen dag. Kent gij iemand in de armee, die het druk-
ker heeft dan een tamboer aan de policiewacht? Gelijk de trom
het slag- en, helaas, ook het speelwerk der groote krijgsmachine
is, is hij ook de klok van de kazerne, en wel eene klok, die
zich gelukkig rekenen zou, wanneer alleen de heele en halve uren
behoefden te worden aangegeven, zooals die op den kerktoren
doet, maar die er zoo gemakkelijk niet afkomt: dat is een aan-
houdend geratel. Lees de inwendige dienst eens van artikel 30
tot 84 en het hoofd duizelt u, — dat doet op uwe hersenen
hetzelfde effect als een lange roffel, en toch geeft dat vijftien-
of zestiental signalen, u slechts het strikt noodzakelijke minimum;
er zijn dagen dat er nog eens zooveel bijkomen. Wie is er die
zou beweren, dat het niet veel aangenaamer zou zijn, dat oorver-
doovend geraas door de toonen van den hoorn te vervangen? En
gaan wij de trom verder in hare dagelijkse bezigheden na; zij
rukt uit aan het hoofd van het bataillon: ik beken, het staat
zeer goed een compleet stel tamboers aan het hoofd eener kolonne.
Wie onzer herinnert zich niet met genoegen uit vroegere dagen
die groote parades, wanneer een regiment infanterie in groote
tenue een markt of plein opmarcheerde. Vooraan de sappeurs
met hunne grimmige, harige hoofden, hunne schitterend witte
schootsvellen en hunne blinkende bijlen, zagen, spaden en hou-
weelen, — die gepolijste, maar natteloze pionniers, door den
aard van hunne dienst zoo uitmuntend voor oppassers, ordon-
nancen, enz. geschikt; dan de tamboer-majoor, die kolos, uit-
gedost als een generaal uit het wassenbeeldenspel, wiens aan-
matiging aangroeide in de tiendubbele reden van zijne lengte:
hoe langer hij was, hoe meer hij begreep onmisbaar te zijn;
remplaceer ook eens iemand van vijfkwart vaam — er is geen
denken aan. Er is dan ook niemand, die, volgens de zienswijze
van den tamboer-majoor, van meer gewigt is dan de tamboer-
majoor zelf; hij acht zich te zijn:

Een penningh van 't metael daar wij af zijn gemaect;
Maer op de reken-rij der duenden gemaect; (1)

Velen onder ons hebben voorzeker dien reus D... van de ..
divisie (die ik niet noemen zal) wel gekend; die in dit opzigt
een ware type was. Volgens hem moest de tamboer-majoor zoo-
wel de evolutiën en de infanterie-tactick magtig zijn, als de ge-
neraal. Van hem, die door zijne lengte alles overzag, die met
zijne tamboers den troep leidde, hing vaak het wel- of kwalijk
gelukken eener manoeuvre af. Op zekeren dag komt hij de kan-
tine binnen (het was in een der oefeningskampen) en roept zijn
tamboer-korporaal bij zich: — « Maitre, » zegt hij tot hem, en
draagt daarbij zorg van onder al zijne gelaatsuitdrukkingen de meest
gewichtige uit te zoeken en aan te nemen; « maitre, er is ons
« weér een zware task opgedragen. Zoo op het oogenblik kom
« ik van voor het front de bannière en stap hier heen; daar
« hoor ik eene stem achter mij roepen: « Hein! » — Ik geef geen
« attentie. — Nog eens: « Hein — hé, Hein! » — Ik denk, zoo,
« wie of die snaak is, die me zoo familiaar roept; ik kijk in de
« roadte — geen mensch te zien; « waar zit je, lands? » vraag
« ik. — « Hein! wat satan, hoor je niet! » — Die stem kwam
« van de tent van den Prins van Oranje, die zelf aan den in-
« gang stond; hij was 't die mij riep. Ik behoef je niet te zeg-
« gen dat ik er heenging, met een pas van honderd vijf-en-tach-
« tig in eene minuut: « Zijn Hoogheid, zeg ik, « excuseer... » —
« 't Is niets, » zegt Zijne Hoogheid, « ik wilde je maar zeggen,
« dat er een vervl... slechte pas in die ...^{de} divisie zit —
« daar is tijdmaat noch geheel in. Zorg daarvoor dat dat veran-
« dert; je bent de man daar ik me aan te houden heb. Het is
« wel. » — Ik zeg: « Zijn Hoogheid, reken op mij, » en maak
« regs-om-keert; dus, maitre, je begrijpt, de eer van de divisie
« hangt van ons af, — morgen aan 't werk met al de jonge tam-
« boers, want 't is waar, ik ben 't met Zijn Hoogheid volkomen
« eens, en let vooral op die u^o. 7, met die roffels en die dubbele
« slagen. »

Dit kleine staaltje, 't welk mij verhaald is geworden door ie-
mand die het bijwoonde, is nog niets van hetgeen zou kunnen
aangevoerd worden om den tamboer-majoor in al zijne glorie te
schetsen. O, ik hoop, dat iemand er nog eens eene physiologie
van moge schrijven, voor dat het laatste exemplaar verloren gaat,
om later als fossiel een bewonderenswaardig voorwerp te worden
voor de ellemaat van den een of anderen CUVIER. 't Is eene
rijke stof, maar hier zou ik er te ver door afdwalen, en keer dus
tot mijn onderwerp terug: Op dien tamboer-majoor dan, volgden
de tamboers, en werkelijk, dan doen zij zich met hunne in de
zonnestrallen blinkende trommen en hunne sneeuw witte slagban-
den en knielappen goed voor, vooral als hun gerommel door den
afstand en het gevoel der menigte eenigzins getemperd is; daarop
volgde het stamfuzijk — *à la bonne heure*, toen de trom daardoor
werd afgewisseld, was zij nog eenigzins meer dragelijk; wij hoor-
den haar aan als een *pis-aller*, doch vernamen weér met geno-
gen den rinkelenden slag van bekkens en turkse trom, die
aanduidde, dat de muzijk weér het woord vroeg. Maar nu — nu
er niets is dan trommen, nu zijn zij onuitstaanbaar. Wij zijn
er aan gewoon geworden, en, zooals het veelal gaat, de gewoonte
is een blinddoek, die het gezond verstand al meer en meer de
oogen toeknijpt; de trommen zijn er eenmaal, de eene generatie

(1) CONSTANTIN HUYGENS, Zedeprinten, Een Koningh.

volgt de andere op; als de eene versleten is, of liever, om het technische woord te gebruiken, *verschonen* is, komt er eene nieuwe in de plaats, en zoo, van jongs af gewoon aan haar geratel, letten wij er bijkans niet op. En toch — gaan wij het onbevooroordeeld na — de trom is een disharmonisch instrument, dat niets aangenaams, maar integendeel in de nabijheid zeer veel onaangenaams voor het gehoor heeft, en hoewel mij eens een tamboer-majoor verzekerde: «dat er drie-en-twintig toonen in de trom «zaten,» blijft dat altijd voor mij eene mysterieuse, onbegrijpelijke zaak. Ook heb ik wel eens gehoord van een obligaat, door een tamboer-korporaal op acht trommen gegeven, die verschillend gestemd waren en in een kring om hem heen stonden — het is mogelijk, maar gelukkig is het niet in de mode gekomen; — verbeeld u eene symphonie van BRETHOVEN voor acht trommen!

Stel nu daartegen over de hoorns met hunne heldere metaalstem. Zestien koperen instrumenten aan het hoofd van een bataillon, doen u het hart goed, al zijn het nog maar enkel de signaalhoorns. De weinige noten reeds, die zij toelaten te gebruiken, zijn voldoende om eene oneindige schakering van marschen voort te brengen, al blijven zij unisson; het is muziek, het is leven, het spreekt, het drukt iets uit. En daarbij, met hoe weinig bezwaar is er een hoornmuziek daar te stellen, wanneer de goede wil bestaat, die krachtige, mannelijke muziek, die voor den soldaat schijnt geschapen te wezen. Vraagt het aan de flank-bataillons hoeveel aangename uren zij er aan verschuldigd zijn. Ik geloof niet, dat er veel verschil van gevoelen bij de infanterie zou bestaan in het beslissen van de vraag, of zij niet oneindig liever dit, dan de trommen aan haar hoofd had.

Doch laten wij het meer verkieslijke van den hoorn uit een euphonisch oogpunt gezien, dáárlaten, en gaan wij het nut van haar, boven de trom na: volgen wij beiden in den oorlog.

Het verschil dat er tusschen de oorlogsvoering in den vroegeren en den tegenwoordigen tijd bestaat, kan niet zonder invloed op die beschouwing blijven. Toen men bij voorkeur open en vlak terrein zocht, om slaags te raken, toen men digte bosschen als dekking en vleugelaanleuning beschouwde, en het doorsneden terrein, als onbruikbaar, zooveel mogelijk vermeed, toen kon de trom daar in al hare glorie omwandelen; maar tegenwoordig, nu het tirailleurstelsel met zulk eene krachtige hand de grondslagen der oorlogsvoering dooreengeschud heeft, nu alles op vlugheid van beweging, op gebruik maken van het meest bedekte terrein, aankomt, nu is de trom een lastig en in vele gevallen een onbruikbaar meubel geworden. Is dit in het algemeen zoo, hoeveel te meer zal het dan voor ons leger in het bijzonder waar wezen. Onze infanterie is *qualitate qua* ligte infanterie; bij eenen eventuelen oorlog zal dat voornamelijk hare taak wezen, en hoe meer zij daartoe uitgerust en georganiseerd is, hoe meer van haar zal te verwachten zijn. Laat des noods aan de zware infanterie de trom, de oude trom van zes pond en acht-en-zeventig lood, met hare bedaarde afgemeten slagen; aan ons, de ligte, de vlugge, de jeugdige hoorn; aan het levendige tirailleurgevecht de levendige toonen; laat ze schallen door de bosschen als de hallali's der jacht, terwijl de oude trom nog langs den voor haar ondoordringbaren boschzoom naar een begaanbaar pad zoekt. Vooruit

als eene slang, door heggen en struiken, vlugge tirailleurlinie, opgewekt door de heldere klanken, die de echo herhaalt; gij zijt als het strijdros van den ouden dichter: «In 't volle geklanck «der basuyne, seydt het, Heah, ende riekt den Krygh van «verren (1);» gij kunt uwen aanvoerder gehoorzamen, hij kan u leiden, hij kan tot u spreken, zijn hoornblazer is aan zijne zijde. — Maar waar zijn ze, de anderen met hunne trommen, zij zijn verspreid, en zij kunnen zich niet verzamelen; waar blijft het kommando? Dat ze zich dan, in 's hemels naam, zelve helpen, hun tamboer kon er eerst niet door, en nu heeft een eiken-tak hem het tromvel opengescheurd in het kreupelhout; hun aanvoerder heeft zijne stem, zijne kalfsvellen stem verloren. Bah!

Een der hoofdgebreken der trom in het veld, is hare volmaakte onbruikbaarheid in den regen en het verlies van hare kracht bij sterken wind. Sedert het hare bestemming is geworden, de «tolk onzer gevoelens» te zijn bij den troep, dien wij aanvoeren, moeten we ook op haar spraakvermogen kunnen rekenen. In vroegere tijden was hare taak zoo groot niet: zij gaf alleen den pas aan, en mogten er ook enkele signalen in bijzondere gevallen door haar gegeven zijn, geheel anders en oneindig meer uitgebreid is hare werking, nadat het tirailleurgevecht een hoofd-element der gevechten geworden is. Wij moeten een instrument hebben, dat onder alle omstandigheden gebruikt kan worden: de slagregen moet het niet verstompen, de wind het niet te veel verzwakken, en het lijdt geen twijfel, dat de hoorn, onder de ongunstigste omstandigheden, veel verder dan de trom kan gehoord worden. Wanneer de trom reeds toegetakeld is, als een ongelukkige boerenhaan in een slagregen, zweven de toonen der hoorn nog vrij en frank, als een jonge meeuw op de vleugelen van den storm.

Letten wij daarbij op de meerdere of mindere duidelijkheid der signalen van de beide instrumenten. Nemen wij bijv. een paar zeer eenvoudige: die voor *regtsom* en *linksom*; de trom geeft ons voor het eerste eene appèlslag met eene dubbele slag; voor het tweede eene dito met twee dubbele slagen. Hoe ligt wordt een slag niet gehoord, wanneer er regts en links gewerschoten vallen, te meer daar wij voor het *regts-om-keert* nog een appèlslag en drie dubbele slagen, voor *halt*, drie enkele slagen hebben. De verwarring met al hare nadeelige gevolgen hangen hier der tirailleurlinie, als het zwaard van DAMOCLES, aan een zijden draad boven het hoofd. Hoort daarentegen die signalen als de hoorn ze geeft, *regtsom*, gaande van de laagte naar de hoogte; *linksom*, omgekeerd van de hoogte naar de laagte: daar is geene vergissing mogelijk, althans veel minder waarschijnlijk. De signaalhoorn heeft 5 duidelijk te onderscheiden noten, gaande van de lage *c* tot de hooge *g* ingesloten; de trom geeft u niets dan de *ra* en de *fa*, zooals de Franschen ze noemen.

Daarenboven is de trom aan veel meer beschadigingen onderhevig, een enkele geweerkogel kan haar onbruikbaar maken, en hoe menig tromvel wordt buitendien niet aan stukken geslagen, waarvan de herstelling, indien daartoe al de gelegenheid bestaat, ten minste drie uren tijd kost; hoe menige tromstok breekt er bij het gebruik, en dan staat de tamboer daar als een nutteloos we-

(1) Jon, XXXIX, vs. 23.

zen. Een hoornblazer, die op het oogenblik niet als zoodanig gebruikt wordt, kan als ordonnance, als overbrenger van bevelen, enz., nog van veel nut wezen; en, zou het eene ongerijmdheid zijn, de zestien hoornblazers van een bataillon, met buksen te wapenen en in sommige gevallen als scherpschutters te gebruiken.

Wij hebben wel eens hooren beweren, dat de trom bij het uitvoeren van eenen bajonet-aanval, door hare versnelde slagen een opwekkend effect doet, hetwelk door den hoorn niet kan verkregen worden; maar, aangenomen dat dit zoo zij, hoe zelden komt zoodanige aanval voor, en hoe is het dan bij de kavallerie gesteld: haar geheel element is chargeren, en zij heeft geene trommen, maar wordt ze niet even goed aangevuurd door het schallen der trompet? Daarenboven, wanneer de goede geest niet daar is, al gaaf gij dan ieder man een tamboer achter zich, hij zal tot een dooven spreken. Houdt daarbij de versnelde pas eenigen tijd aan, dan is er geen tamboer die het uithoudt; wie heeft de charges in de oefeningskampen bijgewoond, die niet heeft opgemerkt, dat op het laatst al de tamboers slechts met een' stok slaan: wanneer het dus bij die gelegenheden om geweld maken te doen is, verliezen zij, als het niet spoedig gedecideerd is, 50 percent aan courage.

En nu hebben wij nog niet gesproken van de bezuiniging, die gepaard zou gaan met de invoering van hoorns, dat tooverwoord, dat met ieder voorstel gepaard moet gaan, wil het de harten voor zich openen, even als het «*sesam, open u*,» waarmee ALI BABA in de duizend en eene nacht, de poort van het tooverpaleis ontsluit. Hier kunnen cijfers spreken:

De kosten der eerste aanschaffing zijn:

Eene trom compleet.	f 16,00
Eene tromdraagriem.	» 1,84
Een paar tromstokken.	» 1,50
Een slagband compleet.	» 4,48
<i>Totaal f 23,82</i>	

Neem hierbij in aanmerking de gemiddelde reparatie, die er in een jaar aan noodig is:

Twee vellen, à f 1,60.	f 3,20
Twee tromstokken.	» 1,50
Een reep.	» 0,70
Verwen der repen.	» 0,25
Reparatie aan den slagband.	» 0,75
<i>f 6,40</i>	

Waarbij nog andere reparatiën, als het slaan van butsen uit den ketel, enz,

Terwijl een hoorn compleet f 9 kost, en dit is het maximum; — zoo wij wel onderrigt zijn, is de prijs in sommige buitenlandse fabrieken slechts f 6. De kosten van reparatie zijn in vergelijking uiterst gering. Het verschil van deze uitgaven, vermenigvuldigd met het geheel getal tamboers der armee, geeft een niet onaanzienlijk cijfer ter bezuiniging, terwijl daardoor tevens de harde noodzakelijkheid, die ons de militaire muziek ont-naam, omgekeerd eene medewerkende reden kan worden, om ze ons onder eene andere gedaante weder te geven.

Eindelijk zouden wij nog kunnen spreken van het personeel der tamboers, dat, naardien het leeren der trom jeugdige en lenige

ledematen vordert, meestal te jong is, om op den duur vele vermoëjenissen door te staan, dan de veel grootere spoed, waarmee een hoornblazer geformeerd kan worden; wij zouden op de trom kunnen wijzen, die onlangs in een onzer Vriesche steden door het grauw in een oogenblik onbruikbaar gemaakt was, toen hij alarm slaan moest; maar wij willen hier de pen nederleggen, met den wensch, dat deze beschouwingen, die niet alleen de onze, maar ook die van het grootste gedeelte der infanterie-officiëren zijn, het hare mogen toebrengen, wanneer eenmaal het oogenblik gekomen zal zijn, dat dit onderwerp nog eens een punt van overweging bij het bestuur van oorlog mogt worden, gelijk het zulks reeds vroeger geweest is.

Zonder aarzeling durven wij het zeggen: de algemeene opinie is tegen de trom; zij is voor het tegenwoordige leger, voor den tegenwoordigen tijd niet meer geschikt; zij is eene oude, eene verwelkte matrone, met eene samaer en een hoepelrok, pruttelende, knorrende en grommende te midden van de jeugd, die haar te jong is; maar de hoorn — eene jeugdige schoone, coquet en elegant, eene sirene met eene zilveren stem, die in het hart doordringt. Aan hare voeten leg ik de pen, die haren lof beschreef, en de wenschen van het leger voor hare opkomst en bloei, neder.

Gelukkig dat ik juist met mijn geschrijf gereed ben; 't is vijf minuten over negenen: daar komt de taptoe aan, geëxecuteerd door twintig trommen.

LODEWIJK,
2de L^t.

OVERZIGT

VAN

DE ELEMENTAIRE TAKTIK DER EUROPESCHE INFANTERIEN.

e. DE RUSSISCHE INFANTERIE.

De taktische bijzonderheden dezer infanterie zijn eveneens in eenen vroegeren jaargang van dit tijdschrift afzonderlijk besproken. Wij zullen echter de voornaamste hieronder nogmaals beknopt vereenigen.

Voor het jaar 1814 werden de rekruten op de Pruissische wijze opgekweekt, doch na dat tijdstip kwamen de Fransche gebruiken in zwang. Sedert de regering van Keizer NICOLAAS hebben de houding en de marschen vele veranderingen en wijzigingen ondergaan.

Men telt thans vier marsch-soorten of passen:

1. De langzame pas van 60—70 in de minuut. Hoezeer deze pas minder dan vroeger gebruikt wordt, behoort hij echter nog tot het opkweekings-stelsel.

2. De gezwinde pas van 100—110 in de minuut, waarvan men zich bij parades en manoeuvres bedient.

3. De verdubbelde, naar den aard der bij de Engelsche in gebruik zijnde pas van 140—160 in de minuut. Ook deze pas wordt bij parades en manoeuvres gebezigd.

4. De looppas, hoewel voor de tirailleurs en ligte troepen be-

stemd, wordt echter ook in bijzondere omstandigheden door linie-troepen gebezigd. De Grootvorst CONSTANTIJN liet somwijlen in dezen pas voor zich defileren.

De exercitie en behandeling van het geweer is bijna even als bij de fransche infanterie; de laadstok wordt echter bij de lading niet gedraaid. Bij het vuren valt het eerste gelid niet op de knie; in de carré-formatie wél. Bij het gelederen- en rotten-vuur, vuren slechts het 1ste en 2de gelid.

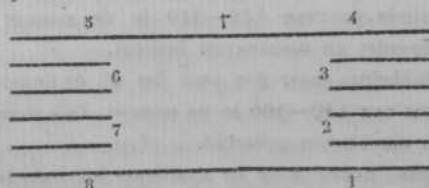
Bataillonschool. Als het bataillon in bataille staat vormen de vier kompagnien de vier divisien van het bataillon, ieder van twee pelotons. De grenadiers- en karabinier-kompagnien der linie-regimenten staan op den regter, de voltigeurs op den linker-vleugel. Bij het uitrukken voor de manoeuvres, worden de pelotons in tweede halve pelotons van 12—13 rotten en in vier sectien van 7—8 rotten verdeeld.

De bataillons staan op drie gelederen. Bij het uitrukken tot de manoeuvres tellen de pelotons der garde-regimenten 30—34, die der linie 24—28 rotten. Behalve de bataillons-chef, is er nog een majoor en een adjudant bij het bataillon ingedeeld; de eerste kommandeert bij het halve bataillons-vuur het 2de halve bataillon. De kapiteins kommanderen de onevene, de 1ste luitenants de evene pelotons, de andere officieren en een gedeelte der onder-officieren zijn in het opsluitend gelid. De garde en linie-regimenten hebben vaandels. Van de ligte infanterie-regimenten, hebben alleen diegene vaandels welke zich in het veld hebben onderscheiden. Het vaandel staat tusschen het 4de en 5de peloton; twee vleugel-rotten van elk dezer pelotons dekken het vaandel. De deployments, de front- en directie-veranderingen zijn van het fransche reglement ontleend; de frontveranderingen worden echter ook door flank-marschen uitgevoerd.

De veranderingen van directie van een in bataille marcherend bataillon zijn geheel afgeschaft.

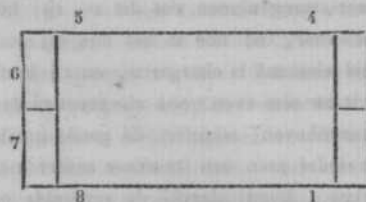
De kolonnen worden op verschillende wijzen gevormd. De geslotene kolonnen beantwoorden volledig aan haren naam, aangezien de afstand der pelotons van elkander slechts dubbel zoo groot is als de onderlinge afstand der gelederen; het opsluitend gelid sluit volledig op.

Overigens is er een soort van kolonne in gebruik, welke in de veldtogten tegen de Turken is aangewend geworden. Zij is eene modificatie van die welke de Oostenrijkers bezigen. Zij is niet slechts voor het bataillon, maar ook voor het halve bataillon, en zelfs voor de kompagnie bestemd. Voor het geheele bataillon geschiedt de formatie als volgt: op het 4de en 3de peloton, waarbij het 2de en 3de in halve pelotons afbreken, die zich in geslotene kolonne achter het 1ste halve van het 4de peloton opstellen; het 6de en 7de peloton handelen op dezelfde wijze als de voorgaande, en komen in geslotene kolonne, achter de 2de helft van het 5de peloton; het 1ste en 8ste peloton vormen de opsluiting dezer kolonne.

Door deze formatie erlangt de staf en het muzijk eene toereikende ruimte in het midden der kolonne, terwijl het carré geformeerd wordt, door het regts om keert maken van het 8ste en 1ste peloton, terwijl de uiterste rotten der verdubbelde pelotons, regt en links ommaken.

Het ander gebruikelijke carré is dat, 'twelk geformeerd wordt uit de bovenstaande kolonne en waarbij de flankerende halve pelotons regts en links uitzwenken.

Bij de groote linie-evolutien, b. v. van eene divisie van 8 tot 10 bataillons, treden de laatste in de betrekking welke in de bataillons-school aan de pelotons aangewezen zijn.

Verstrooide gevecht. De ligte infanterie onderscheidt zich van de linie-infanterie alleen door de dienst in het verstrooide gevecht, wordende aan de laatste de instructie in de bataillons-school slechts gedeeltelijk gegeven. Bij de linie-bataillons zijn in het 2de en 3de gelid van ieder peloton 12 scherpschutters met een onder-officier ingedeeld, 't welk 104 scherpschutters voor het geheele bataillon uitmaakt. Deze verlaten naar omstandigheden, het bataillon, en verspreiden zich als tirailleurs, en wel op de volgende wijze: Als het bataillon in bataille staat, vormen de tirailleurs allereerst twee pelotons, achter elk der vleugels van het bataillon op 4 passen achter het 3de gelid, en van daar verspreiden zij zich achtereenvolgens. Wanneer de tirailleurpelotons geheel zijn uitgespreid, verlaat de grenadier-kompagnie hare plaats en stelt zich voor het midden van het bataillon, om als reserve der tirailleurs te dienen.

Bij de aanvals-kolonne formeren zich twee tirailleurpelotons achter het peloton of de divisie die aan het hoofd der kolonne marcheert; de twee andere pelotons komen uitgespreid voor de kolonne.

Het aanwenden der tirailleurs bij de ligte infanterie, geschiedt op dezelfde wijze, of wel zij spreidt zich geheel uit. In het laatste geval begint men met het 3de gelid, waarna iedere divisie zich in pelotons-kolonnen stelt, om achtereenvolgens de tirailleurs te versterken. Er komen ook gevallen voor, dat men enkele kompagnien op deze wijze detacheeert voor het verstrooide gevecht.

Uerscheidenheden.

LEGERBERIGTEN.

GROOT-BRITANNIE.

(Vervolg van N°. 3.)

De loop van ons verslag heeft ons tot de militaire Akademie te Woolwich gebragt, waarbij wij ons een oogenblik moeten bepalen, aangezien de, op het laatst van het verleden jaar, bekend geworden groote ongeregeligheden aldaar, langen tijd het onderwerp der gesprekken hebben uitgemaakt. Uit de nasporingen der

benoemde commissie van onderzoek is gebleken, dat eene door de kweekelingen zelve gekozen soort van junta, in de inrigting despotisch den baas heeft gespeeld, en dat de jongere kadetten door de oudere zwaar mishandeld zijn, gelijk bijv. kort geleden een jongeling van 18 jaren op Guernsey, onder de hevigste smarten bezweek, ten gevolge van een op de Akademie bekomen schop met den voet. Behalve de mishandelingen die de jongere kadetten van de oudere hadden te lijden, werden de eersten ook gedwongen voor de laatsten het werk te doen, terwijl deze den tijd in drinkgelagen doorbragten. De Markies ANGLESEY heeft de krachtigste maatregelen genomen om een aantal van die misbruiken af te schaffen. Vóór het verlof met de kersfeestdagen, heeft de Markies uitdrukkelijk zijn vasten wil te kennen gegeven, om het onwaardige en tyrannieke stelsel van mishandeling der jongere kweekelingen uit te roeijen, daar hij zich, noch uit aanmerking van den stand der vaders, noch door de tranen der moeders zou laten weerhouden, om de voorstanders van dit stelsel van de Akademie te verwijderen. Te gelijkertijd werd de volgende circulaire aan de ouders en voogden der kweekelingen gezonden:

15 December 1845.

« De generaal-veldtuigmeester ontwaarde al spoedig na de aanvaarding zijner betrekking, dat er groote ongeregelheden plaats grepen op de Koninklijke Militaire Akademie; dat er onder de kadetten insubordinatie heerschte, en onderdrukking en dwingelandij jegens de jongere; hij heeft het derhalve noodzakelijk geacht, zoo door persoonlijke toespraak, als door verschillende bevelen, zijn ongenoegen over deze buitensporigheden te kennen te geven en zijnen vasten wil, om ze te onderdrukken. Deze vertogen en maatregelen van voorzigtigheid hebben de beoogde hervorming niet bereikt, en de generaal-veldtuigmeester heeft daarom eene commissie van officieren van ondervinding benoemd, om de zaak grondig te onderzoeken. Deze toch is van te groot gewigt, om met overhaasting behandeld te worden, en er zal tijd worden vereischt, om tot den grond van het heerschend kwaad door te dringen. Aangezien nu de kersvacantie ophanden is, kunnen de noodige belangrijke hervormingen niet oogenblikkelijk bepaald en afgekondigd worden; doch de generaal-veldtuigmeester kan de kadets niet met verlof laten gaan, zonder het volgende mede te deelen: Niettegenstaande de menigvuldige maatregelen van voorzigtigheid tegen de herhaling der aangeduide misbruiken, zijn zij blijven bestaan; het op de Akademie bestaande stelsel opzigtelijk de jongere kadets, is een der voornaamste misbruiken en wordt derhalve nadrukkelijk verboden. 1.) Ieder kadet die voortaan wegens de eene of andere gepleegde onderdrukking, wreedheid, of vreesaanjaging strafbaar bevonden wordt, krijgt terstond zijn ontslag; 2.) ieder kadet die na dit bevel een' anderen tot mishandeling gebruikt, wordt van de Akademie verwijderd. De generaal-veldtuigmeester vestigt de aandacht van ouders, voogden en vrienden der kweekelingen op deze bevelen, alsmede op het in acht nemen van Art. 18 der bepalingen nopens de toelating op de Akademie, met opzigt tot het zakgeld, daar het niet opvolgen van dit Artikel tot buitensporigheden, en vervolgens tot ontslag van de kweekelingen der Akademie leidt. Hij verzoekt hen de kweekelingen, in wie zij belang stellen, de volstreekte nood-

zakelijkheid voor te houden van strikt acht te slaan op deze voorschriften en bevelen, en zoo zij geen volkomen vertrouwen in hen stellen, ze terstond van de Akademie te nemen, daar ieder verdere ongehoorzaamheid of buitensporigheid, onveranderlijk het ontslag ten gevolge hebben zal.»

ANGLESEY.

Het Artikel 18 der voorwaarden van toelating, waarop de aandacht ingeroepen is, luidt als volgt: « Geen kadet mag bij zijne komst op de Akademie, meer dan twee souverainen in bezit hebben; geen kadet mag ook na den terugkeer van 't verlof meer hebben, tenzij hij onder-officier of korporaal is, in welk geval hij drie souverainen bezitten mag. Evenzoo is het aan de kadetten verboden, gedurende hun verblijf op de Akademie, van hunne betrekkingen eenig geld, onder welk voorwendsel ook, aan te nemen.» — Hoe weinig nu op dit Artikel in den laatsten tijd acht geslagen werd, blijkt daaruit, dat een kadet bij zijne komst op de Akademie 40 ponden sterling bij zich had, en dat een ander geld genoeg in handen had, om een paar paarden en een stalknecht, geheel in strijd met de bepalingen der Akademie, te houden. Het kan niet ontkend worden, dat eene groote achteloosheid van de zijde der opzigtgebbende officieren hiertoe moet medegewerkt hebben, daar de genoemde daadzaken geen geheim waren voor het geheele garnizoen van Woolwich.

Reeds is er een aanvang gemaakt met de verbeteringen in de Akademie, want de majoor BURNABY, die verscheidene jaren de betrekking van kapitein der kadetten bekleedde, is door den kapitein WILMOT vervangen. Ook is de mishandeling der jongere kadets afgeschaft, daar ieder kadet, die op het eind van Januarij van verlof terugkomt, op zijn woord van eer moet verklaren, dat hij voortaan geen anderen zal mishandelen, noch zich door anderen zal laten mishandelen; bovendien verblijven thans de kweekelingen der verschillende klassen in afzonderlijke vertrekken, terwijl zij vroeger te zamenwoonden.

Het Britsche leger zal zich eerlang over eene nieuwe instelling kunnen verheugen, in de aanstelling namelijk van *regiments-onderwijzers*, hebbende het gouvernement besloten voorloopig dertig jonge lieden van goed zedelijk karakter en beschaafde opvoeding, bij het leger aan te stellen. Zij moeten bepaaldelijk bekwaam zijn in de wiskunde, de fortificatie, enz. Die geschikt bevonden worden, zullen vervolgens te Chelsea hunne militaire opvoeding voltooijen. In de laatste dagen van Januarij zijn ongeveer 200 aanzoekers bij het ministerie van oorlog ingekomen, en de adspiranten daarop aan een gestreng examen onderworpen, onder de leiding van den inspecteur-generaal. Sommigen der geëxamineerden hebben verklaard, dat het examen zoo streng was, als gold het eene werkelijke aanstelling, en niet de toelating tot een gymnasium. Het traktement van den aspirant-onderwijzer bedraagt 17 schellings 6 pence (ongeveer f 10.50) iedere week; daarenboven bekomen zij vrije woning, brand, licht, en uniform, bestaande uit eenen blaauwen rok, een militaire muts, grijzen pantalon; hij heeft den rang van sergeant-majoor, en na tienjarigen diensttijd een pensioen van 2 shillings (f 1,20) daags. De regiments-onderwijzers zullen alzoo tot de klasse van militaire ambtenaren behooren, met de regimenten marcheren en in de kazernen huisvesten.

Is deze nieuwe instelling algemeen toegejuicht, aan den anderen kant heeft een bevel, betrekkelijk eene oudere inrigting nopens de beschaving van het leger, ontevredenheid verwekt. In bijna alle militaire standplaatsen, zoo in het moederland, als in de koloniën, bestaan namelijk *bibliotheken*, ten gebruike der manschappen van het leger; de opperbevelhebber heeft nu echter aan de officieren verboden van de boeken dier bibliotheken gebruik te maken. Dit schijnt eene onredelijkheid, bepaaldelijk voor de officieren die in de koloniën dienen, daar deze dikwijls van alle middelen beroofd zijn om zich werken over hun vak in de garnizoensplaats aan te schaffen, aangezien slechts te Gibraltar en op Barbados officiers-bibliotheken zijn, terwijl van den anderen kant de aanschaffing van militaire werken kostbaar is, en bij de menigvuldige verplaatsingen der Britsche officieren, de bagage ook te groot zou worden, om ze mede te voeren. Deze redenen hebben meermalen den wensch doen opgaan, dat het aangehaald verbod van den opperbevelhebber mogt ingetrokken worden.

Den 1sten Februarij is het volgend bevel uitgevaardigd:

« Zijn lordschap de generaal-veldtuigmeester heeft de *vermeerdering der artillerie-kompagnien*, met 1 korporaal en 14 kanonniërs, te rekenen van 1 April dezes jaars af, goedgekeurd. De bataillons-kommandanten zullen zoo spoedig mogelijk de noodige aanvragen indienen voor de kleeding, wapening en uitrusting dezer manschap » — De vermeerdering van het artilleriekorps bedraagt 80 korporaa's en 1120 kanonniërs, zoodat de geheele sterkte van het artillerie-regiment, van 10 bataillons, ieder van 8 kompagnien, bedragen zal 8000 onder-officieren en kanonniërs. Eerst wilde men het artillerie-regiment versterken door ieder bataillon met eene negende kompagnie te vermeerderen, maar dan had men, aangezien de tegenwoordige sterkte eener artillerie-kompagnie 84 man bedraagt, maar eene versterking van 840 man bekomen, terwijl men daarenboven nieuwe officiersplaatsen voor de nieuw opgerigte kompagnien had moeten vervullen. Door de gedane keus zijn echter de kosten voor nieuwe officiersplaatsen vermeden, en is een aanzienlijke vermeerdering van manschap bekomen.

In *Sheerness*, dat tot nog toe geen artillerie in garnizoen had, zal thans eene kompagnie van dat wapen in bezetting komen, om er de vestingwerken te bezetten. De bouw dier werken vordert snel, daar deze grootendeels op turf- en leemgrond worden aangelegd, zoodat de wintermaanden voor den arbeid voordeelig waren. Eene sterke batterij aan de rivierzijde is gereed; men is bezig er de beddingen te maken voor 40 stukken geschut. Het grootste getal werklieden werkt aan het opbouwen van een ravelijn, voor 3000 man bezetting bestemd.

Nabij het nieuwe artillerie-schietveld zullen gebouwen worden opgerigt voor eenige staf-officieren, 14 officieren en 120 onder-officieren en manschappen; daarenboven zal er een klein hospitaal, eene cantine en stallen voor ongeveer 20 paarden worden gebouwd, omstreeks de kustwacht van Shoebury, op droogen zandigen grond.

Met betrekking tot nieuwe uitvindingen valt mede te deelen, dat vier 38ponders van 60 centenaars gewigt, naar de constructie van den luitenant-kolonel DUNDAS, met ijzeren ramen, naar Dover zijn gezonden, waar men ze op eene batterij aan de kade heeft geplaatst.

In het midden van Januarij werd een nieuw affuit, naar de constructie van den bij het legervoerwezen (*carriage department*) geplaatsten luitenant-kolonel COLQUHOUN, voor achtduims vuurmonden, in het arsenaal beproefd. De uitvinder heeft de behandeling van het geschut gemakkelijker pogen te maken en den terugloop op de beddingen en het scheepsverdek aanzienlijk pogen te verminderen, en dat doel door veren zoeken te bereiken.

De kwartiermeester FRIEBURN heeft percussie-bommen uitgevonden, wier invoering eene commissie zeer voordeelig heeft geacht, terwijl de admiraliteit, die de voorkeur geeft aan metalen buizen, de aangewende houten buizen ondoelmatig achtte. Uit dien hoofde werd in het midden van Januarij te Portsmouth eene nieuwe proef met de percussie-bommen genomen, welke werd bijgewoond door den kapitein CHADS, van de marine, en de majoors LETHBRIDGE en STEVENS van de artillerie. In twee dagen tijds werden 120 bommen geworpen. Den eersten dag wierp men 35 bommen, en wel 30 uit een achtduimsmortier van 96 centenaars gewigt, met de volle lading van 15 ponden buskruid, en 25 uit een 32ponder van 56 centenaars gewigt, op een afstand van 2450 yards, onder 20½ graad elevatie. Tien bommen troffen de schijf, waarvan 9 bij het treffen sprongen; de tiende sprong niet. De houten buizen bleken bij deze proef zeer goed te zijn, terwijl bovendien het stuk slechts 3½ Pence, en de metalen buis 6 shillings kost.

Ofschoon er in Engeland veel over de uitvindingen van WARNER gesproken wordt, willen wij liever de officiële verslagen nopens de soort en de werking van dat nieuw vreeslijk verdedigingsmiddel afwachten; want tot heden zijn de bijzonderheden dier uitvinding en de werking er van geheim gebleven, hoeveel de couranten er ook over mogen gesproken hebben.

Volgens eene algemeene order van het artillerie-departement, zullen de artillerie-manschappen, van April af, in plaats der vroegere lichtblauwe pantalons, donkerblauwe dragen; de officieren mogten de lichtblauwe broeken echter nog tot 4 Julij jl. afdragen.

Daar de artillerie, die in betrekking tot de overige wapenen van het leger meer op zich-zelve staat, in den laatsten tijd verscheidene verbeteringen in de kleeding bekomen heeft, heeft men ook bij de infanterie meermalen den wensch geuit naar eene *beter* kleeding, en ten gevolge daarvan ziet men thans in Engeland, wat men voor eenige jaren in Duitschland en elders beleefde, dat namelijk alle militaire geschriften gevuld zijn met voorstellen tot algeheele hervorming van de kleeding des legers. Hoe gewenscht eene verandering in de kleeding voor het Britsche leger is, blijkt uit eene schets daarvan, die wij, als belangrijk genoeg, hier overnemen.

« Vooreerst is de nieuwe *chako* zeer geschikt om den man tot een voorwerp van bespottung te maken, om stoffe te leveren voor het caricatuurblad *Punch*. Zou het nog noodig zijn de ongeschiktheid van dit hoofdbedeksel te bewijzen, den onbehaaglijken vorm aan te toonen, aan het weinige militaire voorkomen dat het geeft, te herinneren? Neen, beter is het een dergelijk hoofddeksel voor altijd te vergeten. — Daarop volgt de *rok*, een kleedingstuk dat allezins verbetering behoeft: de stof is uiterst grof, de kleur hatelijk, de vorm ongeschikt. Wanneer ik mijn uniformrok aantrek, dan gevoel ik dat hij niet is, wat hij zijn moest. Waarom? omdat hij slecht gemaakt is, aan mijn lijf als 't ware haagt.

omdat hij veel te wijd is, in geen opzigt aangenaam, integendeel, in alle opzigten zeer incomfortabel is. De schaarsche bliken knopen ontsieren den rok nog meer, en waarom mogen wij ook de geelkoperen knopen van onze kameraden der kavalierie niet hebben? De *pantalone* der soldaten zijn even gebrekkig als slecht. Ik wil de noodzakelijkheid der linnenbroeken, bepaaldelijk voor lange marschen, niet bewijzen, maar alleen aanhalen, dat de soldaat genoodzaakt is, zich uit eigen middelen, dit gemak te verschaffen, en dat er te weinig zorg voor de militaire kleeding gedragen wordt. — De *mantel* zou men het beste kleedingstuk van den soldaat kunnen noemen, indien hij door de wijze van dragen niet de helft van zijne waarde verloor. Als het ledergoed er onder gedragen wordt, gelijkt hij op den voormaligen hoepelrok der dames en is dan bovenmate wijd.

Wij moeten aanmerken, dat deze beschrijving afkomstig is van eenen engelschen infanterist van lagen rang, en dat de juistheid zijner opmerkingen ook door de hooger geplaatste medeleden van het « onverdelgbaar wapen » ondersteund wordt. Men ziet hieruit dat de engelsche infanterist geenszins zoo zeer, gelijk men beweerd heeft, vooral toen in Hannover de blaauwe uniform ingevoerd werd, aan den rooden rok gehecht is; dat hij integendeel de vuurroode kleur zeer lelijk vindt. De bedenking, dat rood de nationale kleur zij; dat bijgevolg de infanterie deze kleur moet dragen, wederlegt de steller van bovenstaande beschrijving eenvoudig met de vraag, waarom dan de artilleristen en de dragonders andere kleuren kunnen dragen, en verlangt voor de uniform der infanterie de kleur die het beste oog geeft, die het meest gedragen wordt, en dus ook wel het doelmatigste is, namelijk: de blaauwe kleur. Wij vergenoegen ons met dit bovenstaande, nopens de in Engeland thans heerschende beweging tegen de bestaande infanterie-kleeding, zonder uit te weiden over de vele, dikwijls met elkander in strijd zijnde voorstellen tot hervorming, daar er genoeg gelegenheid bestaan zal, om later, als de denkbeelden opzigtelijk dit punt meer opgeklaard zullen zijn en men zich beter zal verstaan hebben, op dit onderwerp terug te komen.

Maar niet alleen voor de kleeding is de Engelsche infanterie thans in de weer, zij wil ook de vergunning hebben om *snorren* te dragen. Zooals bekend is, hebben hierop in Engeland alleen de kavalierie en het personeel tot den staf behoorende, regt. De infanterie poogt thans alle mogelijke gronden, zelfs geneeskundige bij te brengen, om het voordeelige van de snorren voor de soldaten te bewijzen. Bepaaldelijk voert men aan, dat zij longziekten voorkomen, en vermeent hiervoor een bewijs in de omstandigheid te vinden, dat die ziekten minder bij de kavalierie voorkomen, dan bij de infanterie, en dat de garde te voet in Londen, meer lijders aan longziekte heeft, dan de overige regimenten infanterie in Engeland, terwijl de garde te paard en de lijfgarde, schoon dezelfde dienst doende en evenzeer blootstaande aan allerlei aanlokselen tot buitensporigheid, veel minder aan dergelijke ziekten te lijden hebben. — Wij willen voor de juistheid dezer bewering, die den geneesheeren vermoedelijk een glimlach zal ontlokken, niet instaan, maar er alleen mede bewijzen, hoe groot gewigt men aan de overzijde van 't Kanaal, aan de kwestie der snorbaarden gehecht heeft.

Het verwijt, dat aan de troepen van menig leger te regt gedaan wordt, dat zij gedurende den langen vrede in hunne garnizoensplaatsen te veel burgers worden, kan men voorzeker het allermintst doen aan het Britsche leger; men ga slechts even de verplaatsingen der regimenten van het eene einde des aardbols naar het ander na, en volge bijv. slechts de in den jongsten tijd, ten dezen aanzien, voorgevallen veranderingen, om zich ten volle daarvan te overtuigen.

Het 17de regiment infanterie, dat sedert het jaar 1831 in Oost-Indie dient en laatstelijk in Seinde gestationneerd was, moet thans naar Europa terugkeeren; 200 man van dit regiment heeft van de vergunning gebruik gemaakt, om in andere regimenten over te gaan, bijzonder in het 28ste en 78ste.

Het 31ste regiment infanterie, dat den 5^{den} December 1846, uit Bengalen komende, gedeeltelijk aan de Britsche kust landde, was bijna 22 jaren uit Engeland afwezend, zijnde in Februarij 1823 ingescheept. Dit regiment had in den jongsten tijd veel gelede en voortreffelijke daden verrigt; in de eerste zestien jaren zijner afwezendheid, had het daarentegen slechts vredesdienst vervuld. De linker vleugel van dit regiment, uit 14 sergeanten, 7 korporaals, 4 tamboers en 93 soldaten bestaande, werd den 2^{den} September te Calcutta ingescheept, nam den 17^{den} December op St.-Helena versch water in en landde den 12^{den} Januarij jl. bij Gravesend. Op den overtocht verloor het detachement 6 man door den dood, terwijl de gelande manschappen zeer lijdende en meereendeels gekwetst waren, zoodat slechts veertig man bekwaam was om dienst te doen.

Het 36ste regiment infanterie, dat in Mei 1842 uit Noord-Amerika terugkeerde, is naar Corfu ingescheept, welk eiland het voor 21 jaren verliet, daar het in 1821 van Malta naar de Jonische eilanden zeilde en aldaar tot op het laatst van 1823 diende.

Het 48ste regiment infanterie, dat sedert 1838 op Jamaica was gestationneerd, moest naar Canada gaan, maar heeft onlangs eene andere bestemming, naar Cork bekomen. Deze verandering kan men niet gunstig voor het regiment noemen; het had gedurende zijn verblijf op Jamaica eene veel mindere sterfte gehad, dan het nu waarschijnlijk in Engeland zal treffen.

Het 52ste regiment infanterie, dat sedert 1843 te Gibraltar garnizoen hield, is den 22sten December 1846 naar Malta ingescheept, nadat de gouverneur het den meesten lof toegezwaaid en vooral de goede diensten geroemd had, door hetzelfde betoond bij den arbeid aan de vestingwerken en bij het aanleggen van een' straatweg.

Het 63ste regiment infanterie, dat sedert 1830 in Indie was, heeft den 24sten November van het vorig jaar, Feruzpur verlaten, om naar Engeland terug te keeren, nadat 237 man van dit regiment vrijwillig dienst genomen heeft in andere achterblijvende regimenten (bijzonder in het 53ste regiment). Het had in de veldslagen gedurende den veldtocht in Sutledsch, 8 officieren verloren; in 't geheel had het gedurende zijn verblijf in Indie, 47 officieren door den dood verloren.

Van het 71ste regiment infanterie (hooglanders) landde den 23sten Januarij, jl. 480 officieren en soldaten te Portsmouth, die den 1sten December van het vorig jaar Barbados verlaten hadden. Dit regiment had sedert April 1838 in West-Indie veel door de koorts geleden.

Het 88ste regiment infanterie, dat zes jaren lang op Maltha garnizoen gehouden had, is den 14^{den} Januarij op het schip *Herefordshire* voor West-Indië ingescheept, waar het nog niet gediend had.

Het 95ste regiment infanterie, dat in Kandy en Trincomale gestationneerd was, heeft op 't laatst van October bevel bekomen, zich gereed te houden om naar Hongkong te worden ingescheept, waarheen het vertrekken moet, als het 37ste regiment infanterie, dat den 8sten November van het vorig jaar Engeland verlaten heeft, op Ceylon landt. Met dit regiment moeten gelijktijdig zes kompagnien der Ceylonsche buksenjagers naar Hongkong zeilen, terwijl hun bevelhebber, de luit^l.kolonel BRAYBROOKE, bevel bekomen heeft, zijn regiment tot op 22 kompagnien, ieder van 100 man te vermeerderen.

Het 16de regiment lansiers, dat kort geleden uit Oost-Indië is teruggekeerd, en 24 $\frac{1}{2}$ jaar uit Engeland verwijderd geweest, heeft het maximum van diensttijd in Oost-Indië doorgebracht, daar geen infanterie- of kavallerie-regiment langer aldaar verbleven is; want schoon het 14de en 73ste regiment infanterie bijna hetzelfde getal jaren in Azië gestaan heeft, was deze hun diensttijd toch niet, gelijk die van het 16de regiment lansiers, bepaaldelijk op het vaste land van dat werelddeel. De lansiers scheepten zich in Junij 1822 aan boord van de beide Oost-Indievaarders *general Hewett* en *Marchioness of Ely* naar Bengalen in en bereikten in December Calcutta, alwaar zij het 8ste regiment huzaren aflosten. Zij waren tegenwoordig bij het beleg van Bhurthpore, in den veldtocht van Afghanistan, bij Aliwal en Sabraon. In den beroemden veldslag van Aliwal had het regiment 143 dooden en gekwetsten; aan verscheidene van deszelfs officieren waren bijzondere kommandementen toevertrouwd; zoo kommandeerde de kolonel CURETON de gezamentlijke kavallerie, de majoor M'DOWELL de eerste kavallerie-brigade, de majoor SMYTH het regiment. Sir HENRI SMITH spreekt in zijne dépêche nopens den slag meermalen met grooten lof van het 16de regiment lansiers, en zegt bij de vermelding van de door het regiment uitgevoerde aanvallen: «Zij renden moedig in een infanterie-carré en deden hunne lansen krachtig werken.» Toen het regiment Indië verliet, ging de helft der manschap vrijwillig in de gelederen van het 3de regiment dragons en het 9de regiment lansiers over, zoodat slechts 230 man naar Engeland terugkeerden. Van de 23 officieren, die met het regiment Engeland verlaten hadden, zijn er slechts vier teruggekeerd, te weten: de luit^l.kolonels PRISSE, CURETON, M'DOWELL en SMYTH.

Hoe ver de afzonderlijke gedeelten van een regiment van elkander verwijderd staan, kan onder anderen blijken uit het volgende, betrekkelijk de standplaatsen van het 3de West-Indische regiment: Het hoofdkwartier is te Demerary met 2 kompagnien; detachementen van eene kompagnie of daaromtrent zijn: te Grenada, St.-Vincent, St.-Lucia, Antigua, St.-Kitts, Dominica, Barbados, Sierra-Leona, terwijl eindelijk eene kompagnie aan de Gambia verdeeld was: te Bathurst, Mac Carthys eiland en Fort Bullen; het geheele regiment heeft eene sterkte van 10 kompagnien, 2 luitenant-kolonels, 2 majoors, 12 kapiteins, 19 luitnants, 12 vaandrags, 48 sergeants, 16 tamboers en 890 soldaten.

Wij moeten echter van eene gewigtige verandering gewag maken. De verplaatsing van de 48ste en 71ste regimenten infanterie van Jamaica en van Barbados, zonder ze door andere Europeesche troepen te laten vervangen, schijnt aan te duiden, dat men, overeenkomstig meermalen in dien geest gedane voorstellen, allengs de Europeesche troepen uit de West-Indische koloniën wil weg nemen en ze door regimenten zwarten vervangen.

Niet lang geleden hielden nieuwe linie-regimenten garnizoen op de Antillen, en de onderdeelen van een zwak West-Indisch regiment was op de verschillende stations verdeeld. Daarop werden twee, en daarna nogmaals twee van de eerstgenoemden verplaatst, terwijl het laatste tot op 1500 man vermeerderd werd.

Om Jamaica te beveiligen, oordeelde men vroeger vijf linie-regimenten noodig te hebben. Een daarvan werd terug ontboden, vervolgens twee, terwijl het hoofdkwartier van een West-Indisch regiment er gevestigd werd. Thans is een Europeesch en een West-Indisch regiment voldoende voor de dienst. De verbeterde opvoeding, de onderdrukking der slavernij; de snelle voortgang van beschaving, kunsten en beroepen onder de kleur- en zwarte bevolking hebben de oude vooroordeelen tegen kasten en kleuren verbannen, en de menschen het grondbeginsel doen erkennen, dat de innerlijke waarde, en niet de uiterlijke kleur, den mensch uitmaakt.

Het gevoelen van den voortreffelijken luitenant-generaal sir STAMFORD WHITTINGHAM, dat in korten tijd geen Europeesche troepen meer in West-Indië zullen noodig zijn, schijnt zich te willen bevestigen. De generaal zeide: «Stelt volkomen vertrouwen in den Afrikaanschen soldaat, laat hem regt wedervaren in de goede eigenschappen die hij bezit, verheft hem tot den staat, waarop hij aanspraak maken kan, en vergeet niet, dat als men zijne dienst tegen eenen buitenlandschen vijand, of ter onderdrukking van binnenlandsche onlusten, mogt noodig hebben, hij trouw, eerlievend, dapper en zegevierend zal bevonden worden.»

Het niet meer zenden van Europeesche troepen uit West-Indiën, zal eene groote besparing aan geld en menschen ten gevolge hebben. Vier bataillons West-Indische en twee regimenten Europeesche troepen zullen voldoende zijn voor Jamaica en de Antillen.

ZWITSERLAND.

Militaire Statistiek.

I. *Bevolking.* Uit de in het jaar 1837, ten gevolge van het landdagsbesluit voor de eerste maal gedane volkstelling is gebleken dat de bevolking bestond uit 2,188,009 zielen; waarschijnlijk is zij nu tot boven de 2,200,000 geklommen.

Deze bevolking leeft in 24 kantons, met inbegrip van Neuchâtel. De in 't vaderland zijnde Zwitsers berekent men op 92%, die buitenslands zijn op 3 $\frac{1}{2}$ % en de vreemdelingen op 2 $\frac{1}{2}$ % van de bevolking.

De verschillende kantons tellen:

Bern	407 913 zielen.
Zurich	231 576 »
Waadt	183 582 »

Aargau	182 733 zielen.
St.-Gall	138 833 »
Lucern	124 521 »
Tessin	113 923 »
Freiburg	91 145 »
Graauwbunderland	84 506 »
Thurgau	84 124 »
Wallis	73 798 »
Stad Bazel	24 321 »
Bazel landschap	41 103 »
Solothurn	63 196 »
Geneve	58 666 »
Neuchatel	58 676 »
Appenzell, buiten	41 080 »
Appenzell, binnen	9 796 »
Schwijs	40 650 »
Schaffhausen	31 125 »
Glarus	29 348 »
Unterwalden	
ob dem Walde	12 368 »
nid dem Walde	10 203 »
Zug	15 322 »
Uri	13 519 »

Met betrekking tot hunne afkomst, verschillen de Zwitsers even zooveel als de grond dien zij bewonen. Het grootste gedeelte stamt van de Duitschers af, de overige van de Franschen en Italianen. Doorgaans zijn de Zwitsers krachtig, welgebouwd en volhardend; met betrekking tot de godsdienst behooren $\frac{3}{8}$ tot de katholieke en $\frac{5}{8}$ tot de evangelisch-hervormde kerk.

II. *Krijgsinrigting.* Ieder Zwitser is dienstplichtig; nopens den duur der verpligte krijgsdienst bestaat echter geen vaste regel voor alle kantons geldende; zoowel dienstdijd als dienstouderdom verschillen in ieder kanton. Bij het eedgenootschappelijk verdrag zijn de contingenten der kantons op 2 $\frac{1}{10}$ van de bevolking gesteld. Het geheele bondsleger bestaat: 1) uit de troepen die te velde trekken; 2) uit de reserve, welke de eerstvermelde dienst volbragt heeft; 3) uit de landweer, of die manschappen, welke den dienstdijd in het leger uitgediend, doch hunne dienstverplichting nog niet geheel vervuld hebben.

III. *Landmagt.* A. *Sterkte.* Volgens de bepalingen van 1841, heeft het bondsleger dat te velde trekt, de volgende sterkte:

- a) Linie-infanterie 51864 man, in 429 kompagnien.
- Scherpschutters 4200 » » 42 »
- b) Kavallerie . . . 1304 » » 8 »
- (jagers te paard)
- c) Artillerie . . . 5731 » » en wel 24 kompagnien
- veld-artillerie, 2 kompagnien berg-artillerie, 10 kompagnien voor positie-geschut, 3 park-kompagnien.
- d) Genie, 700 man; te weten: 500 sappeurs in 5 kompagnien, en 200 pontonniers in 2 kompagnien.

De contingenten bedragen:

Voor Zurich	3700 man.
» Bern	5824 »
» Lucern	1734 »

Voor Uri	236 man.
» Schwijz	602 »
» Unterwalden	382 »
» Glarus	482 »
» Zug	230 »
» Freiburg	1240 »
» Solothurn	904 »
» Bazel	918 »
» Schaffhausen	466 »
» Appenzell	972 »
» St.-Gall	2630 »
» Graauwbunderland	1600 »
» Aargau	2410 »
» Thurgau	1520 »
» Tessin	1804 »
» Waadt	2964 »
» Wallis	1280 »
» Geneve	880 »
» Neuchatel	960 »

Te zamen 64019 man met 3426 treinpaaarden.

B. *Taktische indeeling en opleiding.* a) *Infanterie.* Deze is naar geen vast plan georganiseerd. De kompagnien zijn gemiddeld 123 man sterk. De bataillons bestaan deels uit 2 jagers en 4 fuselier-kompagnien, deels uit 1 jager- en 4 fuselier-kompagnien; het laatste heeft daár plaats waar de manschap der contingenten niet voldoende is om bataillons van 6 kompagnien te vormen. In 't geheel zullen er 59 bataillons van 6 en 15 bataillons van 3 kompagnien zijn zamengesteld; in 't geheel derhalve 74 bataillons.

De linie-infanterie is met een geweer van 4 voet 8 duim lengte gewapend; de bajonet is lang 14 duim. De geweren der jagers hebben één trek, zijn 4 voet 3 duim lang; de bajonet 16 duim; alleen de jagers hebben sabels.

De infanterie wordt op twee gelederen gesteld; iedere kompagnie heeft twee pelotons; ieder peloton twee sectien. Twee pelotons maken eene divisie uit. De bewegingen zijn meerendeels van het oud-fransche reglement ontleend en hebben niets bijzonder meldenswaardig. In de bataillonsschool komt een carré van slechts twee gelederen diepte voor. De brigade-school bevat drie carré-formatien: 1) brigadesgewijze of van verscheidene bataillons; 2) bataillonsgewijze op vier gelederen; 3) bataillonsgewijze in massa.

Zoodra verscheidene bataillons verzameld zijn, wordt gewoonlijk met divisie-afdeelingen (kompagnien) gemanoeuvreed. Een bataillon in gesloteue kolonne wordt *bataillons-massa* genoemd. Deze bataillons-massa's, zegt het reglement, maken, in linie of kolonne geschaard, den grondslag uit der Zwitsersche taktiek in 't gevecht. En wanneer de Zwitsers stormloopen, heet het verder, dan moet de grond onder hunne voeten dreunen, en de lucht van het krijgsgeschrei weergalmen. De schok moet vreeslijk en verdelgend voor den vijand zijn.

Wanneer eene groote hoeveelheid infanterie bijeen is, wordt zij in twee liniën geschaard; de bataillons van de tweede linie staan achter de tusschenruimten van de eerste. Als eene infanterie-divisie voor het gevecht wordt geschaard, maakt de eene brigade

de eerste, de andere de tweede linie uit. De linien staan op 300 à 400 schreden afstands.

Bij alle oefeningen van groote troepen-afdeelingen, is het steeds de pligt van den kommandant eenen vijand tegenover zich te onderstellen; zijne marschen, stellingen, opmarschen, enz., naar het terrein in te rigten, en door het gepast gebruik van de jagers, elke positie te dekken.

De jager-kompagnien voorzien in de dienst der ligte troepen, naar de beginselen zooals zij gemiddeld overal gevolgd worden. Daarentegen heeft Zwitserland in zijne scherpschutters een eigenaardig wapen, dat men nog in menig legerkorps zou mogen navolgen. Dit wapen moet, naar de beginselen bij het eedgenootschappelijk reglement vastgesteld, eigenlijk niet als ligte infanterie, maar meer als ligte artillerie beschouwd worden.

De scherpschutters worden gebruikt: 1) Bij het bezetten en verdedigen van vaste punten, als: bergpassen, verschansingen, dorpen, verhakkingen, enz.; 2) bij de verdediging van alle stellingen, waar uithoofde van het terrein niet veel artillerie kan gebracht worden; 3) bij de belegering en verdediging van vaste plaatsen; 4) als dekking voor de artillerie; 5) ter begeleiding bij gewichtige verkenningen; 6) tot dekking van de flanken van groote troepenmassa's; 7) tot ondersteuning van de voorposten als deze geen artillerie bij zich hebben; 8) om zich bij de ligte troepen in het verstrooide gevecht te voegen.

b) *Kavallerie*. Een eedgenootschappelijk eskadron bestaat uit 2 kompagnien. Eene kompagnie heeft 3 officieren, 10 onderofficieren, 2 trompetters en 45 ruiters. Het eskadron bestaat uit vier pelotons die in vieren afgedeeld zijn.

Wanneer verscheidene eskadrons bijeengevoegd worden, dan maken er 2 eene divisie, en 4 een regiment uit. Naardien men in Zwitserland, uit hoofde van de landsgesteldheid, de kavallerie meer gebruikt voor ordonnance-, estafettendienst en tot verkenningen, zoo zal dit wapen in Zwitserland ook die taktische volkomenheid niet bereiken, welke het in andere landen heeft. Desniettemin zegt het Zwitsersche militaire Tijdschrift, dat de kavallerie blijkbaar boven alle andere wapenen de meeste vorderingen had gemaakt; een gevolg van de zeer doelmatige en ijverige leiding. De verkregene ondervinding, voegt gezegd Tijdschrift er bij, is van dien aard, dat menig vooroordeel nopens de mogelijkheid om in Zwitserland eene bruikbare kavallerie te hebben, kan geacht worden geweken te zijn.

c) *Artillerie*. Het geschut waarvan het eedgenootschap zich bedient zijn 12de en 3de kanons, 12de houwtijzers. Bovendien zijn nog van vroeger tijd in gebruik en voorhanden: 12, 6 en 3de kanons en 24de houwtijzers.

De opperbevelhebber der artillerie heeft het oppertoezicht over het personeel en materieel. Hij doet alle voorstellen aan de artillerie-afdeelingen, geeft bevelen nopens de wetenschappelijke zaken en materiële behoeften van dit wapen, en ontvangt de rapporten.

Met betrekking tot de artillerie-uitrusting merken wij in de eerste plaats op, dat de trein van de eigentlijke artillerie geheel afgescheiden is; dat wil zeggen, dat het geschut en de overige voertuigen door manschappen worden gereden, die niet onder de artillerie-officieren staan.

De affuiten van het Zwitsersch geschut waren tot het jaar 1832 gelijk aan die in Frankrijk in gebruik. Toen men echter aldaar de blok-affuiten aannam, volgde men zulks in Zwitserland na. De aanspanning wijkt daarin van de engelsche af, daar men hier met een lemoenberrie rijdt, terwijl men in Zwitserland den eenvoudigen disselboom behouden heeft.

Terwijl men in Zwitserland de nadeelen van den voorwigtigen disselboom heeft zoeken te keeren, ondervond men bij het gebruik van den lemoenberrie, de volgende andere nadeelen: de paarden hebben aan den hals een zwaren last te dragen, de stangpaarden worden spoedig gedrukt, zelfs lam in de borst en onbruikbaar.

C. *Krijgstucht*. De krijgsartikelen van het eedgenootschap bepalen: 1) voor verraad de doodstraf, 2) voor aanhoudende ongehoorzaamheid, opruijing en oproer, galeistraf en naar omstandigheden doodstraf. De raddraaijers worden het zwaarste gestraft; 3) wie eenen hooger in rang niet gehoorzaamt of onbehoorlijk bejegent, wordt zwaar gestraft, en met den dood, als hij het bevel om den vijand aan te vallen, niet wil gehoorzamen; 4) bedreiging van superieuren met woorden en gebaarden, wordt met tuchthuis- of galeistraf geboet; 5) bedreiging met daden gepaard gaande, dubbel zoo zwaar; bedreiging met verwonding, met den dood; 6) verzet tegen een schildwacht, patrouillen, enz. wordt met den dood gestraft; 7) zwaar moet gestraft worden, en naar omstandigheden met galeistraf, al wie de dienstbevelen niet gehoorzaamt; wie bij alarm niet op zijn post is; wie een bekend geworden misdadiger niet aangeeft; 8) een schildwacht die in 's vijands nabijheid slaapt, heeft het leven verbeurd; naar omstandigheden, zware of galeistraf; 9) die in 't gevaar zijne kameraden in den steek laat, de wapens wegwerpt, de vlugt neemt, of er toe aanzet, wordt met tuchthuis- of galeistraf, of naar omstandigheden, met den dood gestraft; 10) het overloopen tot den vijand wordt met den dood gestraft; andere desertie met gevangenis, tuchthuis- of galeistraf; 11) het ronselen voor den vijand wordt met den dood gestraft; 12) ontvreemding, valsche administratie wordt met gevangenis, tuchthuis- of galeistraf geboet.

Misdrijven en misdaden welke niet door de afdeulings-kommandanten disciplinair kunnen afgedaan worden, worden voor den brigade-krijgsraad, of voor het militaire gerechtshof, of voor buitengewone krijgsraden gebracht.

Een brigade-krijgsraad bestaat uit negen regters, waaronder de president; het militair gerechtshof uit elf regters, alleen uit officieren bestaande. De buitengewone krijgsraden worden slechts in geval van nood door de kommandanten van afgescheiden korpsen benoemd.

IV. *Militaire belangrijke plaatsen*. In het kanton Tessin, Bellinzona (Bellinz), niet ver van de Tessin, met drie rotskasteelen, die door een muur onderling verbonden zijn. De engte van Taverne moet bevestigd worden; Giornico. — In het kanton Wallis: Sitten (Sion), is met wallen, torens en grachten omgeven; St.-Maurice moet bevestigd worden, evenzoo de engte van Algaby (Gsteig) en St.-Pierre. — In het kanton Graaubunderland: Chur, met wallen en grachten voorzien; Luciensteig, eene bevestigde engte, omsteeks Mayenfeld. — In het kanton St.-Gall: St.-Gall, met wal-

len voorzien, waarbuiten echter drie voorsteden liggen; Sargaus, met een oud kasteel. — In het kanton Bern: Bern, met wallen en grachten omgeven; Lauben met wallen omgeven; Burgdorf met een bevestigd kasteel; Aarberg met een bruggenhoofd. — In het kanton Lucern: Lucern met wallen en torens voorzien. — In het kanton Waadt: Lausanne met een kasteel; Nyon met een oud slot; Chillon, bevestigd kasteel op een rots, in het meer van Geneve; Aubonne, met een kasteel. — In het kanton Freiburg: Freiburg met wallen en torens omgeven; Guyers, met een ringmuur en een bergkasteel; Murten, met een kasteel; Romont, met ringmuren, torens en een oud kasteel. — In het kanton Geneve: Geneve, met uitgebreide, maar onbeduidende vestingwerken. — In het kanton Neuchatel: Coudry, met wallen omgeven; Motiers, met een op een rots gelegen kasteel; Valengin, met een kasteel, eindelijk, het een half uur van laatstgenoemde plaatst gelegen la Borecarderie. — In het kanton Solothurn: Solothurn, met deels geslechte gebastioneerde wallen en zeer zwakke buitenwerken; Olten, met wallen omgeven. — In het kanton Basel: Basel met onbeduidenden walmuur en grachten. — In het kanton Zurich: Zurich met uitgebreide werken, die, omdat zij beheerscht kunnen worden, grootendeels geslecht zijn; Andelfingen met kasteel. — In het kanton Thurgau; Bischofszell, op eene hoogte met een sterk kasteel. — In het kanton Schaffhausen: Schaffhausen, met ringmuren; de oude vesting Munoth, welke in hare bomvrije gewelven verscheidene honderd man kan beveiligen.

V. Tuighuizen, hospitalen, buskruidmagazijnen, havens, enz. a) Arsenalen zijn: te Morges, Lausanne, Sitten, St.-Gall, Chur, Appenzell, Trogen, Herisau, Altorf, Sarnen, Stanz, Schwyz, Bern, Lucern, Zug, Geneve, Solothurn, Basel, Zurich, Frauenfeld, Aarau, Liestal, Freiburg; b) Hospitalen zijn: te Lugano, Locarno, Sitten, Bern, Thun, Pruntrut, Biel, Lausanne, Yverdun, Freiburg, Murten, Neuchatel, Solothurn, Zurich, Winterthur; c) Buskruidmolens zijn: te Lugano, Herisau, Schwyz, Bern en Zurich; d) Havens zijn: te Borschach aan het meer van Constans, te Meilen, Stäfa, Rapperswil, Horgen, Wädenschwil, Nyon en Morges; e) Geweerfabrieken: te Stanz en Schaffhausen; f) Fabrieken van blanke wapens: te Romainmotier en Schaffhausen; g) Militaire Akademiën: te Bern, Thun, Lausanne, Morges en Zurich.

Wij laten hier volgen de beide Dag-orders, behoorende bij de schets over de expeditie van Bali, in N°. 2 van dezen Jaargang opgenomen.

DAG-ORDER.

Door den overmoed van den Koning van *Beliling* (*Bali*) werd Nederlandsch eigendom aangerand, onze vlag gehoond, en met verbreking van een bestaand verdrag, het Nederlandsch Indisch bestuur beleedigd.

De door mij geëischte genoegdoening niet ontvangende, gebood de handhaving van het Nederlandsch gezag en der Nationale eerdien overmoed te bestraffen en aangedane beleediging te wreken.

Ik droeg die eervolle taak op aan een gedeelte onzer dappere, welgeoefende Land- en Zeemagt in deze gewesten. Zij hebben

zich daarvan hunner waardig gekweten; de met zorg uitgeruste expeditie is volkomen geslaagd.

Den 28sten zijn de landingstroepen, onder krachtadige bescherming van de oorlogsbodems, zonder groote bezwaren geland; en ofschoon de vijand, zoo door de talrijkheid zijner troepen, als door de aangelegde sterkten, vrij wat meer tegenstand bood, dan men verwacht had, werden hunne positiën echter, zoo wel van de zeezijde, als van de landzijde, met zooveel energie en beleid aangevallen, dat het pleit weldra beslist was, en *Beliling*, hetwelk echter grootendeels verwoest is, ons in handen bleef.

De ontmoedigde vijand bood den volgenden dag, toen de onzen naar *Singa Rajja*, de hoofdstad en verblijfplaats van den *Radja* van *Beliling*, oprukten, slechts geringen tegenstand; het paleis en de kraton van dien Vorst werden eene prooi der vlammen. Hij zelf begaf zich naar men veracemt, met eenige volgelingen naar het gebergte.

Groot waren 's vijands verliezen; de velden waren met hunne lijken overdekt.

Van onzen kant zijn de verliezen slechts gering, doch desniettemin bedroevend, want leger en vloot tellen eenige braven minder.

Voor de gekwetsten, welke met het hospitaalschip herwaarts in aantogt zijn, om alhier verpleegd te worden, wordt alle mogelijke zorg gedragen.

Ik wensch Land- en Zeemagt, die zich weder zoo uitmunten van haren pligt gekweten hebben, met den gunstigen en roemrijken afloop van dit wapenfeit geluk. Het zal mij een aangename pligt zijn, het bericht daarvan aan den Koning mede te deelen, en na ontvangst van nadere meer omstandige berigten, hen die in de gelegenheid zijn geweest zich daarbij meer bijzonder te onderscheiden, aan Hoogstdenzelven te doen kennen.

Inmiddels betuig ik reeds bij deze mijne hooge tevredenheid aan de bevelhebbers, officieren en manschappen, tot de expeditie behoorende.

Gegeven te SOURABAJA, den 2^{den} Julij 1846.

De Minister van Staat, Gouverneur-Generaal,
Opperbevelhebber der Land- en Zeemagt beoosten de Kaap de Goede Hoop,
(was get.) ROCHUSSEN.

Voor eensluidend afschrift:
De Kolonel Chef van den Generalen Staf,
PENNING NIEUWLAND.

Hoofdkwartier BATAVIA, 24 Julij 1846.

Door Zijne Excellentie den Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, Opperbevelhebber van de Land- en Zeemagt beoosten de Kaap de Goede Hoop, is onder dagteekening *Beliling* den 12^{den} Julij 1846, uitgevaardigd de navolgende

DAG-ORDER.

Officieren, Onder-Officieren, Soldaten en Zeelieden, uitmakende de expeditie naar *Bali*!

Tijdens den aanvang Uwer eervolle zending, hield ik mij in Uwe nabijheid op, om de maatregelen te kunnen nemen, welke noodig mogten zijn.

Thans, nu gij die taak op eene zoo roemrijke wijze hebt verrigt, begeef ik mij in Uw midden, om de gevaren en vermoeijenissen te leeren kennen, welke gij hebt doorgestaan, en om U mijne belangstelling en goedkeuring te betuigen.

Gij hebt die verdienst en Uwer waardig gedragen. Gij hebt de eer der Nederlandsche wapenen gehandhaafd en het miskende Oppergezag van de Regering hersteld. Gij hebt getoond wat welgeoeffendheid, gepaard met moed en vaderlandsliefde, vermag.

Het is in Uw midden, op den grond door Uwen moed op den vijand veroverd, en in naam van onzen dapperen Koning, dat ik U dank zeg voor Uwe verrigtingen.

Bij mijn besluit van heden, heb ik den bevelhebber der landingstroepen, den Luitenant-Kolonel G. BAKKER, tot Kolonel bevorderd.

Een gedeelte Uwer zal tijdelijk hier verblijven om de uitvoering van de voorwaarden der vredesverdragen te verzekeren; het overige gedeelte der expeditie keert naar deszelfs garnizoenen terug.

Mogt de verdediging van Nederlands eer en belangen andermaal hulp behoeven, dan reken ik bij voortdoring op U.

Leve de Koning!

Waarvan kennis wordt gegeven aan het leger.

*Bij afwezigheid en op last van den Luitenant-Generaal, Kommandant van het leger,
De Kolonel Chef van den Generalen Staf,
PENNING NIEUWLAND.*

BIBLIOGRAPHIE

VAN DE NIEUWST UITGEKOMEN MILITAIRE WERKEN.

Considerations politiques et militaires sur les travaux des fortifications exécutés, depuis 1815, en France et à l'étranger, par P. ARDANT,

lieutenant-kolonel du génie et député de la Moselle; in-8° de 104 pages et une carte. Metz, chez WARION. Paris, chez DUMAINE, 1846. Prix 5 fr.

Etude des armes, par le chevalier XYLANDER, major au corps royal des ingénieurs de Bavière, 3e édition avec 2 planches, augmentée par KLÉMENTS SCHEDEL; traduit de l'allemand, par M. D***, capitaine d'artillerie, première livraison, in-8° de 96 pages. 1846. Prix 4 fr.

Essai historique sur les diverses enceintes et fortifications de la ville de Genève, par J. E. MASSÉ, lieutenant-colonel d'artillerie; in-8° de 104 pages et XIV planches. Genève et Paris, chez A. CHERBULIEZ, 1846. Prix 7 fr.

Aperçu historique sur l'introduction et le développement de l'artillerie en Suisse, par J. E. MASSÉ, lieutenant-colonel d'artillerie; 2 parties in-8° ensemble de 60 pages et 3 planches. Paris, chez CORRÉAUD, 1846. Prix 7 fr.

Les batteries à pied montées, mises en mesure de rivaliser avantageusement avec les batteries à cheval, par un capitaine de l'ancienne artillerie à cheval, in-8°. Paris 1847. Prix 2 fr.

Der Feldzug von 1796 in Italien. Nach den besten Quellen bearbeitet von G. A. VON ERDMANSORFF, in-8° (454 S.) Magdebourg 1847. f 5.—

Terrain-Lehre für Officiere aller Waffen. Zum Selbststudium sowie zum Gebrauche für Militär-Scholen, von E. v. H., Hauptman der Artillerie. Mit in den Text gedruckten erläuternden Holzschnitten. Gr. 8°. 13 Sgr.

Handbuch der Pulverfabrication, sowie der Schieszbaumwolle- und Schieszheede-Bereitung. Nach dem besten in- und ausländischen Hülfsmitteln unter Beistand eines Artillerie-Officiers ausgearbeitet von einem deutschen Techniker. Zweite, sehr vermehrte Auflage. Mit 7 lithographirten Foliotafeln. Weimar, 1847. Verlag, Druck und Lithographie von B. Fr. VOIGT. 8°. Preis 1¹/₂ Rthlr. oder 2 fl. 15 kr.

BIJLAGE IV.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 16de DEEL, N°. 4.

Maand October 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot ordonnance-officieren bij Zijne Majesteit: de 2de luit^l. G. F. Brandsma, van het 1ste reg. drag.; A. J. Pels Rijcken, van het 2de reg. drag.; de 1ste luit. zonder bezwaar der schatkist J. A. van Löben Sels, van het 3de reg. drag.; de 1ste luit^l. J. A. H. A. van Grotenhuis, van het 1ste reg. lancers; J. W. C. van Gorkum, van het 2de reg. lans. Bij den grooten staf, tot ritm. der 1ste kl.: de ritm. der 2de kl. J. M. Graaf van Lijnden, van gemelden staf. Bij het 3de reg. drag., tot luit.-kol.: de maj. H. C. Zehelein, van het korps; tot maj.: de ritm. der 1ste kl. W. J. Graaf van der Goltz, van het 2de reg. lancers; tot ritm. der 1ste kl.: de ritm. der 2de kl. J. A. F. Geisweit van der Netten, van het korps. Bij het korps ing., min. en sapp., tot luit^l.-kol.: de maj. Jonkh. J. A. A. C. Ridder van Rappard, van het korps; tot maj.: de kap. der 1ste kl. J. Muschart, van het korps; tot kap^l. der 2de kl.: de kap^l. der 3de kl. W. S. van der Hart Beek en J. van der Stok, van het korps; tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. A. Canneman, van het korps; tot 1ste luit.: de 2de luit. Jonkh. J. W. van Sypenstein, van het korps. Bij het 7de reg. inf., tot 2de luit.: de serg. C. J. de Bonnier, van het reg. Bij het reg. gren. en jag., tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. L. J. Ledel, van het korps. Bij het 5de reg. inf., tot kap. der 2de kl.: de kap. der 3de kl. H. S. Lutz, van het korps; tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. L. J. A. van Lijnden, van het 1ste reg. inf. Bij het 2de reg. inf., tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. F. M. Le Maire Knotzer, van den staf der inf. Tot kap. en plaatsmaj. van de 3de kl. te Breda: de 1ste luit. J. W. Bruggeman, van het 5de reg. inf. Tot chef van den staf der 1ste brig. van de 2de div. inf., alsmede tot het waarnemen der functiën van adj. van den gen.-maj. kommanderende die brig.: de kap. bij den gen. staf G. Schuurman, adjunct-dirigeur der mil. verkenningen. Tot offic^l. van gez. der 3de kl. bij de mil. geneesk. dienst der landm. in Oost-Indie: de heeren C. W. F. Mogk, L. J. Stabel, E. C. G. Bosse en F. L. W. Vogler. Bij het wap. der art. in Oost-Indie, tot luit.-kol. en chef van het wapen: de maj. J. C. van Rijnveld, van het 1ste reg. art., met bepaling dat die benoeming, wat de ancienneteit als luitenant-kolonel betreft, zal gerekend worden te zijn geschied op den 1sten Maart 1846; tot maj.: de kap^l. C. H. G. Steurwald, adj. van den Minister van Oorlog, en C. G. von Dentzch, van den staf der art., met bepaling onder anderen wat den eerstgenoemde betreft, dat hij rang zal nemen onmiddellijk volgende op den majoor der artillerie in Indië, Henckel. Bij het wap.

der inf., bij het 1ste reg., tot 2den luit.: de serg.-tit. T. M. W. Acker, en den serg. L. H. Limburg, beiden van het korps. Bij het 2de reg., tot kap. van de 3de kl., bij ancienneteit, den 1sten luit. Jonkh. E. J. J. A. C. Wentholt, van het 5de reg. Bij het 3de reg. inf., tot 2den luit.: de wachtm. H. van Alphen de Veer, van het 1ste reg. drag.; bij het 6de reg., tot 2den luit.: de serg. J. W. Stolkert, van het reg.; bij het 7de reg., tot kap. van de 3de kl., bij ancienneteit, de 1ste luit. A. A. Rothpletz, van het korps. Bij het wap. der art.: bij den staf, tot kap. van de 3de kl., bij ancienneteit, de 1ste luit. P. J. J. Bogaert, van het 1ste reg.; bij het 1ste reg., tot 1sten luit., bij ancienneteit, de 2de luit. C. G. Kraijenhoff, van het reg.; bij het 2de reg., tot 1sten luit., bij ancienneteit, de 2de luit. J. J. D. Sikkens, van het reg. rijd. art.; bij het 3de reg., tot maj.: de kap. der 1ste kl. R. Verschoor, van het 2de reg.; tot kap. van de 3de kl., bij ancienneteit, de 1ste luit. W. G. Gelink, van het 1ste regiment.

Verplaatsingen.

Bij het 3de reg. art.: de kap. der 3de kl. J. P. Brand Eschauzier, van den staf der art. Bij het kol. werf-depôt: de kap. der 1ste kl. S. J. Cochius, van het 2de reg. inf. Bij het reg. rijd. art.: de 2de luit. J. R. Nepveu, van het 1ste reg. art. De kap.-ing. C. W. van Oordt, van Hellevoetsluis naar Venlo. De kap.-ing. Jonkh. M. Snoeck, van Terneuzen naar Hellevoetsluis. De kap.-ing. H. G. van Kesteren, van Nijmegen naar Delfzijl. De 2de luit.-ing. J. J. Verburgt, van Arnhem naar Nijmegen.

Eervol ontslagen.

De 1ste luit. A. L. A. Quack, van het reg. rijd. art., onder toekening van den rang van kap. en vergunning tot het voortdurend dragen der activiteits-uniform. De offic. van gez. der 2de kl. F. C. Donders.

Het tractement van non-activiteit verleend in afwachting van nadere beschikking, aan:

Den kap. H. Brouwer, plaatsmaj. der 3de kl. te Breda. Den offic. van gez. der 2de kl. J. A. G. Robijn.

Gepensionneerd.

De kap. der 1ste kl. Jonkh. J. J. van Suchtelen van de Haare, van het koloniaal werfdepôt. De luit.-kol. L. H. J. B^{on} van Voorst tot Voorst, van het 3d reg. drag. De luit.-kol. F. H. de Veye, van het korps ing., min. en sappeurs. De kap. D. J. G. Vrijdag, van het 7de reg. inf. De 1ste luit. A. H. Theunissen, van het 3de reg. inf.

Overleden.

De kap. der 3de kl. W. P. Klenke, van het 5de reg. inf. De 2de luit. P. A. de Boer, van het reg. rijd. art. De 2de luit. Jonkh. C. F. van Gheel Roëll, van het 2de reg. inf. De kap. plaatsmaj. H. Brouwer, te Breda. De kap. Q. P. de Veye, van het 2de reg. infanterie.

BUCH IV.

RECHENUNGEN DER MATHESIS

Monat October 1847.

Die erste Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 2 + 3 + ... + n. Diese Summe ist bekanntlich durch die Formel S = n(n+1)/2 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 2 + 3 + ... + n und die umgekehrte Reihe n + (n-1) + (n-2) + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n+1) + (n+1) + (n+1) + ... + (n+1), was (n+1)mal n Summanden ergibt. Folglich gilt n(n+1) = 2S, woraus S = n(n+1)/2 folgt.

Die zweite Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 4 + 9 + ... + n^2. Diese Summe ist durch die Formel S = n(n+1)(2n+1)/6 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 4 + 9 + ... + n^2 und die umgekehrte Reihe n^2 + (n-1)^2 + (n-2)^2 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^2+1) + (n^2-2n+1) + (n^2-4n+4) + ... + (n^2+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n(n+1)(2n+1)/6 erhält.

Die dritte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 8 + 27 + ... + n^3. Diese Summe ist durch die Formel S = (n(n+1)/2)^2 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 8 + 27 + ... + n^3 und die umgekehrte Reihe n^3 + (n-1)^3 + (n-2)^3 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^3+1) + (n^3-3n^2+3n-1) + (n^3-6n^2+12n-8) + ... + (n^3+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = (n(n+1)/2)^2 erhält.

Die vierte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 16 + 81 + ... + n^4. Diese Summe ist durch die Formel S = n(n+1)(2n+1)(3n^2+3n-1)/30 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 16 + 81 + ... + n^4 und die umgekehrte Reihe n^4 + (n-1)^4 + (n-2)^4 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^4+1) + (n^4-4n^3+6n^2-4n+1) + (n^4-8n^3+18n^2-16n+8) + ... + (n^4+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n(n+1)(2n+1)(3n^2+3n-1)/30 erhält.

Die fünfte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 25 + 125 + ... + n^5. Diese Summe ist durch die Formel S = n^2(n+1)^2(n-1)(2n-1)/12 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 25 + 125 + ... + n^5 und die umgekehrte Reihe n^5 + (n-1)^5 + (n-2)^5 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^5+1) + (n^5-5n^4+10n^3-10n^2+5n-1) + (n^5-10n^4+20n^3-15n^2+10n-5) + ... + (n^5+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^2(n+1)^2(n-1)(2n-1)/12 erhält.

Die sechste Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 64 + 729 + ... + n^6. Diese Summe ist durch die Formel S = n^3(n+1)^3(n-1)(2n-1)(3n-2)/42 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 64 + 729 + ... + n^6 und die umgekehrte Reihe n^6 + (n-1)^6 + (n-2)^6 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^6+1) + (n^6-6n^5+15n^4-20n^3+15n^2-6n+1) + (n^6-12n^5+30n^4-24n^3+15n^2-10n+5) + ... + (n^6+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^3(n+1)^3(n-1)(2n-1)(3n-2)/42 erhält.

Die siebte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 216 + 2744 + ... + n^7. Diese Summe ist durch die Formel S = n^4(n+1)^4(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)/252 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 216 + 2744 + ... + n^7 und die umgekehrte Reihe n^7 + (n-1)^7 + (n-2)^7 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^7+1) + (n^7-7n^6+21n^5-35n^4+35n^3-21n^2+7n-1) + (n^7-14n^6+42n^5-42n^4+28n^3-14n^2+7n-7) + ... + (n^7+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^4(n+1)^4(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)/252 erhält.

Die achte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 648 + 16129 + ... + n^8. Diese Summe ist durch die Formel S = n^5(n+1)^5(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)/1260 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 648 + 16129 + ... + n^8 und die umgekehrte Reihe n^8 + (n-1)^8 + (n-2)^8 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^8+1) + (n^8-8n^7+28n^6-56n^5+70n^4-56n^3+28n^2-8n+1) + (n^8-16n^7+56n^6-112n^5+140n^4-112n^3+56n^2-28n+28) + ... + (n^8+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^5(n+1)^5(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)/1260 erhält.

Die neunte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 2401 + 6261 + ... + n^9. Diese Summe ist durch die Formel S = n^6(n+1)^6(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)/45360 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 2401 + 6261 + ... + n^9 und die umgekehrte Reihe n^9 + (n-1)^9 + (n-2)^9 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^9+1) + (n^9-9n^8+36n^7-84n^6+126n^5-126n^4+84n^3-36n^2+9n-9) + (n^9-18n^8+72n^7-168n^6+252n^5-252n^4+168n^3-84n^2+45n-45) + ... + (n^9+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^6(n+1)^6(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)/45360 erhält.

Die zehnte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 8100 + 28242 + ... + n^10. Diese Summe ist durch die Formel S = n^7(n+1)^7(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)/332640 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 8100 + 28242 + ... + n^10 und die umgekehrte Reihe n^10 + (n-1)^10 + (n-2)^10 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^10+1) + (n^10-10n^9+45n^8-135n^7+270n^6-270n^5+135n^4-45n^3+10n^2-10n+10) + (n^10-20n^9+90n^8-252n^7+504n^6-504n^5+252n^4-135n^3+63n^2-30n+30) + ... + (n^10+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^7(n+1)^7(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)/332640 erhält.

Die elfte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 10000 + 40320 + ... + n^11. Diese Summe ist durch die Formel S = n^8(n+1)^8(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)/2073600 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 10000 + 40320 + ... + n^11 und die umgekehrte Reihe n^11 + (n-1)^11 + (n-2)^11 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^11+1) + (n^11-11n^10+55n^9-165n^8+330n^7-462n^6+462n^5-231n^4+110n^3-33n^2+11n-11) + (n^11-22n^10+110n^9-330n^8+792n^7-1584n^6+1584n^5-792n^4+330n^3-165n^2+77n-77) + ... + (n^11+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^8(n+1)^8(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)/2073600 erhält.

Die zwölfte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 121000 + 500000 + ... + n^12. Diese Summe ist durch die Formel S = n^9(n+1)^9(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)(9n-8)/118872000 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 121000 + 500000 + ... + n^12 und die umgekehrte Reihe n^12 + (n-1)^12 + (n-2)^12 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^12+1) + (n^12-12n^11+66n^10-220n^9+495n^8-990n^7+1320n^6-1320n^5+660n^4-220n^3+99n^2-22n+22) + (n^12-24n^11+132n^10-462n^9+1155n^8-2310n^7+4620n^6-6930n^5+6930n^4-3465n^3+1320n^2-264n+264) + ... + (n^12+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^9(n+1)^9(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)(9n-8)/118872000 erhält.

Die dreizehnte Aufgabe ist die Bestimmung der Summe der Reihe 1 + 1584000 + 6350400 + ... + n^13. Diese Summe ist durch die Formel S = n^10(n+1)^10(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)(9n-8)(10n-9)/798336000 gegeben. Um dies zu beweisen, betrachte man die Reihe 1 + 1584000 + 6350400 + ... + n^13 und die umgekehrte Reihe n^13 + (n-1)^13 + (n-2)^13 + ... + 1. Addiert man diese beiden Reihen, so erhält man (n^13+1) + (n^13-13n^12+78n^11-312n^10+858n^9-1914n^8+3717n^7-6864n^6+11220n^5-15840n^4+17160n^3-12870n^2+5460n-5460) + (n^13-26n^12+156n^11-646n^10+1773n^9-4199n^8+8778n^7-16224n^6+27432n^5-41820n^4+54285n^3-54285n^2+27140n-27140) + ... + (n^13+1). Dies ergibt eine Reihe, die sich durch die Methode der Differenzen vereinfachen lässt, bis man schließlich S = n^10(n+1)^10(n-1)(2n-1)(3n-2)(4n-3)(5n-4)(6n-5)(7n-6)(8n-7)(9n-8)(10n-9)/798336000 erhält.